

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic

DISERTAȚIE

de finalizare a programului de master
PSIHOPELAGOGIA EDUCAȚIEI TIMPURII
ȘI A ȘCOLARITĂȚII MICI

Absolvent,
Faur (Comșa) Călina

Conducător științific,
Conf.univ.dr. **Voiculescu Elisabeta**

2014

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic

DISERTAȚIE

INTERVENȚIA PSIHO-PEDAGOGICĂ ÎN CAZUL VIOLENȚEI ȘCOLARE LA CICLUL PRIMAR

Absolvent,
Faur (Comșa)Călina

Conducător științific,
Conf.univ.dr. **Voiculescu Elisabeta**

2014

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1918
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918”
DIN ALBA IULIA

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Prezenta disertație finalizează programul de master *Psihopedagogia educației timpurii și a școlarității mici*, organizat în cadrul proiectului *Perspective ale formării prin masterat a specialiștilor în domeniul educației timpurii și al școlarității mici la un nivel calitativ superior* (PERFORMER), proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/86/1.2/S/62508.

Beneficiar: Universitatea "Transilvania" din Brașov

Partener 1: Universitatea "1 Decembrie 1918" din Alba Iulia

Partener 2: Universitatea "Aurel Vlaicu" din Arad

Partener 3: Istituto di Scienze Psicologiche di Educazione e di Formazione, Roma (Italia)

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

CUPRINS

*HARTĂ CONCEPTUALĂ – INTERVENȚIA PSIHO-PEDAGOGICĂ ÎN CAZUL VIOLENȚEI ȘCOLARE LA CICLUL PRIMAR.....	pag. 6
*INTRODUCERE.....	pag. 7
CAPITOLUL I.....	pag. 10
I. FORME ȘI CAUZE ALE MANIFESTĂRILOR DE VIOLENȚĂ ÎN ȘCOALĂ	
I.1 Delimitarea conceptului de violență școlară.....	pag. 10
I.2 Violență și agresivitate.....	pag. 11
I.3 Tipologii ale violenței școlare.....	pag. 12
I.4. Forme ale violenței școlare.....	pag. 15
I.5. Factori de risc.....	pag. 21
I.6. Cauzele violenței la elevi.....	pag. 27
I.7. Măsuri de prevenire.....	pag. 28
I.8. Concluzii.....	pag. 31
CAPITOLUL II.....	pag. 33
II. INVESTIGAREA SITUAȚIILOR ȘI A CAUZELOR CARE DETERMINĂ VIOLENȚA ȘCOLARĂ.....	pag. 33
II.1. Obiectivele cercetării.....	pag. 33
II.2. Ipotezele cercetării.....	pag. 35
II.3. Variabilele cercetării	pag. 36
II.4. Metode și tehnici de cercetare.....	pag. 36
II.5. Eșantionul de subiecți.....	pag. 39
CAPITOLUL III.....	pag. 41
III.INTERPRETAREA DATELOR.....	pag. 41
III.1. Prelucrarea statistică a datelor.....	pag. 42
III.2. Interpretarea rezultatelor.....	pag. 58

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

III.3. Percepția cadrelor didactice față de violență.....pag. 61

III.4. Rezultatele cercetării.....pag. 62

CAPITOLUL IV.....pag. 64

IV.1. Măsuri de prevenire și combatere a violenței în școală.....pag. 64

V. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....pag. 75

REFLECȚII..... pag. 78

BIBLIOGRAFIE.....pag. 81

ANEXE.....pag. 83

Declarație de autenticitate.....pag. 94

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1991
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1991

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECŢIEI SOCIALE ŞI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAŢIEI
NAŢIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Braşov

UNIUNEA EUROPEANĂ

GVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECŢIEI SOCIALE ŞI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

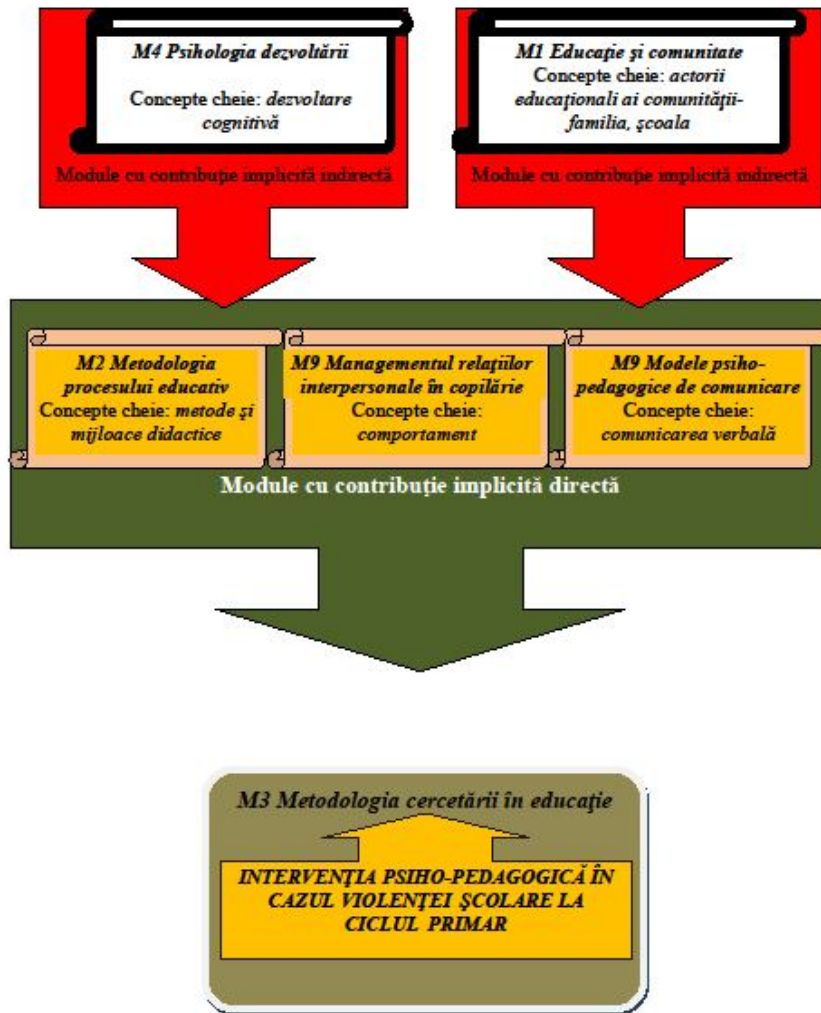

MINISTERUL
EDUCAŢIEI
NAŢIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Braşov

Parteneri:

Parteneri:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

INTRODUCERE

MOTTO

„ Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate.

Violența umană, indiferent în ce context se manifestă, este inerentă naturii umane, dar acest lucru nu înseamnă că nu trebuie să i se dea un răspuns ferm, prin acordarea unui rol special prevenirii și combaterii acestui fenomen social.”

(Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, *Violența în școală*, București, 2005, pag. 78)

De ce un studiu asupra violenței în școală?

- Violența nu este un fenomen de dată recentă;
- Numeroase avertizări la nivel internațional, cercetări, programe pilot, rezultate;
- Semnale la nivelul societății românești (mass-media, părinți, elevi, alte cercetări pe teme de educație etc.)
- Nevoia unei diagnoze.

Cercetătorii în domeniul educației au constatat că violența este, din punct de vedere statistic, cea mai frecventă conduită de devianță școlară. Mass- media, cercetările și statisticile oficiale raportează o creștere spectaculoasă a fenomenului în ultimele trei decenii în mai multe țări ale lumii. Având în vedere statisticile îngrijorătoare din alte țări, dar mai ales creșterea numărului de cazuri mediatizate în România, considerăm că este absolut necesară intensificarea preocupărilor noastre de studiere a acestui fenomen.

Necesitatea cercetării date apare și din complexitatea fenomenului de prevenție, terapie și recuperare a devianței comportamentale. Ne convingem că, în aspect teoretic, problema prevenției și a corecției comportamentului deviant este clară și multiaspectual prezentată de diferite școli științifice. Însă, se cere inițierea unei investigații științifice asupra prevenției și recuperării devianței comportamentale, bazată pe analiza particularităților de dezvoltare a neoformațiunilor psihologice ce apar la diverse etape de vârstă și care contribuie la maturizarea socială a personalității atestată prin autodeterminare și sistem autoreglator bine dezvoltat.

Reforma învățământului în România subliniază importanța comutării accentului de pe latura informativă a procesului educativ spre cea formativă. Învățământul tradițional de tip informativ se

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

centrează prioritar pe aspectele de ordin cognitiv ale elevului, ignorând personalitatea subiectului educației, componentele sale afective, motivaționale, atitudinale și comportamentale. Elevul este perceput ca un „recipient” de asimilare și de reproducere a informațiilor, și mai puțin ca o persoană reală, ca o ființă umană originală, ca o personalitate unică și irepetabilă.

Învățământul modern românesc trebuie să aibă ca scop nu doar absolvenți bine informați, ci formarea de persoane bine abilitate și instrumentate cu resurse adaptative la solicitările sociale și psihologice ale vieții, cu un sistem axiologic bine conturat.

Creșterea alarmantă a numărului de eșecuri și abandonuri școlare, de comportamente deviate și delincvente, de tulburări emoționale în rândul elevilor, reprezintă indicatori ai faptului că școala trebuie să facă mai mult în această direcție. Consilierea reprezintă una din modalitățile esențiale prin care școala devine un proces formativ, centrat pe elev, capabilă să valorizeze tipuri diverse de elevi și abilități, să răspundă nevoilor comunității și să infuzeze societatea cu persoane competente pentru viața socială și profesională. Este responsabilitatea noastră, a adulților, indiferent că suntem părinți, educatori, medici sau profesori, de a opri ciclul violenței și de a asigura copiilor încrederea, stabilitatea și echilibrul emoțional de care au atâta nevoie.

A crește și educa un copil nu înseamnă doar un control asupra comportamentului lui, ci un mijloc de atingere a scopului final, acela de sprijinire a copilului în vederea asumării responsabilității pentru comportamentul personal. La realizarea acestui scop participăm cu toții-părinți sau educatori, tineri sau bătrâni, familia sau societatea în general.

Problema violenței în școală poate și trebuie să devină o temă de reflecție pentru toți cei implicați în actul educațional. Cu atât mai mult cu cât școala dispune de importante resurse de programe de prevenire a violenței și pentru a rupe cercul vicios al violenței în mediul școlar.

În mod tradițional, școala este locul de producere și transmitere a cunoașterii, de formare a competențelor cognitive, de înțelegere a sensului vieții și a lumii care ne înconjoară, de înțelegere a raporturilor cu ceilalți și cu noi înșine. Misiunea școlii nu este doar de a pregăti forța de muncă. Școala trebuie să formeze caractere, să-i educe tânărului plăcerea de a învăța, dorința de a reuși și de a face față schimbărilor de pe piața muncii.

În acest context, a vorbi despre violență acolo unde ne așteptăm să găsim cele mai bune condiții pentru formarea și dezvoltarea armonioasă a personalității poate părea un fapt cel puțin neverosimil.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Violența în școli este o problemă în mod special delicată. Altă dată școala, definită ca instituție de educație publică, era considerată ca un spațiu sacru al învățării, relativ autonom față de societatea adulților, cu problematica ei complexă legată de viață. Astăzi, lumea școlii a căpătat o permeabilitate crescută, asimilând tensiunile și disfuncționalitățile societății. Școala a devenit un spațiu în care se confruntă valorile și practicile tradiționale, care structurează procesul învățării academice, cu sisteme de valori mai ample, mai dificil supuse unei structurări riguroase și controlului social, generate de învățarea socială, în care media intervine ca agent formator cu un potențial de fascinație și atractivitate net superior.

Chiar dacă violența între elevi este recunoscută ca fenomen general prezent în foarte multe unități de învățământ, intensitatea și formele în care acesta se manifestă variază de la o școală la alta, fiind determinate de un complex de factori: climatul școlar și cultura școlii, tipul de management școlar, coeziunea claselor, mediul de proveniență al elevilor și calitatea activității educaționale.

Fără îndoială, o strategie de ameliorare a fenomenului de violență în școală, nu poate ignora măsuri care să permită reglarea tensiunilor și conflictelor interne, mai subtile și mai puțin vizibile și de multe ori neconștientizate și tocmai de aceea, „*Lupta contra violenței școlare înseamnă a ameliora calitatea relațiilor și a comunicării între toate persoanele angrenate în actul educațional*”. (Jigău, M., Liiceanu, A., Preoteasă, L., *Violența în școală*, pag.130)

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

CAPITOLUL I

I. FORME ȘI CAUZE ALE MANIFESTĂRILOR DE VIOLENȚĂ ÎN ȘCOALĂ

I.1. Delimitarea conceptului de violență școlară

Violența școlară se impune din ce în ce mai mult în atenția societății contemporane și mai ales în cea a unor instituții specializate și a unor organizații nonguvernamentale, sensibilizate de amploarea de necontestat pe care acest fenomen o capătă, chiar în absența unor statistici riguroase și comparabile, la diferite nivele de globalizare. O diversitate de forme de violență, ușoară sau moderată, dar și de evenimente tragice, aduse la cunoștința publicului, reprezintă expresia vizibilă a unui stil de relaționare și a unui comportament social care valorizează violența, în detrimentul unor strategii de gestionare și rezolvare a conflictelor. Societatea, în ansamblul ei, dar în mod diferențiat, percepe cu neliniște creșterea acestui fenomen, incluzându-l în problematica complexă a violenței juvenile, considerându-l un factor care fragilizează sau împiedică o societate care se dorește democratică. Nu este un fenomen nou, dar, în trecut, ea s-a manifestat mai degrabă în spațiul relativ autonom al școlii. Actualmente, lumea școlii a dobândit permeabilitate crescută, ca și transparență instituțională, asimilând tensiunile și dificultățile cu care se confruntă societățile contemporane. În contextul european se acceptă și se promovează ideea că școala trebuie să fie un spațiu privilegiat, al securității, liber de conflicte și de manifestări ale violenței.

Abordarea violenței în școli trebuie să ia în considerare trei factori: violența, școala, vârsta. Ca atare, din această abordare se exclud copiii necuprinși în vreo formă de educație, deși ei pot fi la vârsta școlarizării. De asemenea, deși vârsta este o variabilă importantă, violența școlară nu este asociată cu delincvența juvenilă, decât în măsura în care faptele penale ale tinerilor au loc în perimetrul școlii sau cel mult în vecinătatea acesteia, infractorii având statut de elev. În acest ultim caz, violența în școli poate fi considerată violență juvenilă instituțională, iar fenomenul violenței școlare integrat în criminalitatea tinerilor. Violența școlară poate fi considerată drept o parte a delincvenței juvenile, ea urmând și contribuind la acesta.

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA
1918

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

I.2 Violență și agresivitate

În ceea ce privește înțelesul asociat conceptului de violență, trebuie remarcat faptul că el este discutat în relație cu cel de *agresivitate* și cel de *conflict*. În raport cu agresivitatea, E. Debarbieux consideră violența în același timp și fapt și reprezentare, ”dezorganizarea brutală sau continuă a unui sistem personal, colectiv sau social și care se traduce printr-o pierdere a integrității care poate fi fizică, psihică sau materială. Această dezorganizare poate să opereze prin agresiune, utilizarea forței, conștient sau inconștient, însă poate exista și violență doar din punctul de vedere al victimei, fără ca agresorul să aibă intenția de a face rău”. Y. A. Michaud precizează că „, există violență când, într-o situație de interacțiune, unul sau mai mulți actori acționează de o manieră directă sau indirectă, aducând prejudicii altora în grade variabile, fie în integralitatea lor fizică, fie în integralitatea lor morală, fie în posesiunile lor, fie în participările lor simbolice și culturale”.

Majoritatea opiniilor privilegiază ideea că agresivitatea ține mai mult de instinct, în timp ce violența ține mai mult de cultură, de educație, de context. M. Floro încearcă o diferențiere în baza a trei criterii:

1) *criteriul funcțional*, conform căruia agresivitatea este o potențialitate ce permite dirijarea acțiunii, ea ține mai mult de gândire, de analiză, în timp ce violența este de ordin al acțiunii noastre, o acțiune adaptată obiectivului ce trebuie atins;

2) *criteriul de ordin topologic*, ce se referă la faptul că agresivitatea ar fi mai ales internă, instinctuală, pe când violența ține de factorii externi în principal;

3) *criteriul etic*, ce face ca agresivitatea să fie înțeleasă ca o potențialitate care îi permite individului să înfrunte problemele, putând fi considerată acceptabilă, în timp ce violența, în calitatea ei de acțiune ce produce durere, este inacceptabilă.

În primul rând, atunci când vorbim de violență școlară nu putem să ne limităm la actele de violență care cad sub incidența legii, aceasta fiind un fenomen mult mai larg.

S-a semnalat faptul că, atunci când sunt chestionați frontal și direct privind prezența fenomenelor de violență în școală, cei mai mulți actori intervievați sunt tentați să facă referire la violența înțeleasă mai ales în dimensiunea sa obiectivă, referindu-se la acte de agresivitate (fizică, verbală sau non-verbală) și mai puțin la cele de natură subiectivă, ce țin de valori, tipuri de relații

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Tranșilvania
de Brașov

sau cultură școlară. Cu toate acestea, atunci când se propun teme de discuție care tratează aspecte subiective ale relațiilor psihosociale din spațiul școlii (cum ar fi: relația de autoritate, stilurile didactice, metodele de predare sau relația părinți- profesori- elevi), dar care nu sunt direct asociate cu fenomenul violenței obiective, atât părinții, cât și profesorii oferă numeroase exemple și explică detaliat cauzele.

Judecata corespunde unor norme sociale determinate de cultura unei societăți, realizându-se și în funcție de valorile grupului de apartenență. Aceasta înseamnă că ceea ce este resimțit ca violență de un elev de la o anumită școală poate trece ca neobservat în ochii elevilor de la altă școală. Violența școlară trebuie deci determinată luând în calcul contextul și cultura școlară.

I.3 Tipologii ale violenței școlare

Astăzi se acceptă o definiție largă a violenței școlare, incluzând, în afara delincvenței, fapte care nu sunt în mod necesar penalizabile sau care scapă semnalărilor judiciare. De asemenea, se susține și ideea de a se ține seama de opinia victimelor în definirea acestui tip de violență, care este atât agresiune brutală și haotică, cât și repetarea multor evenimente stresante, rar penalizate, nu în mod obligatoriu penalizabile. Definirea violenței ca fenomen social, cât și definirea violenței școlare ca formă particulară a violenței este un proces continuu, susținut de concepția despre violență și de rezultatele unor abordări sistematice, consecutive impunerii acestui fenomen atenției specialiștilor și opiniei publice.

Diversele tipologii ale violenței aduc în discuție faptul că există grade diferite de violență, neputând pune pe același plan o crimă cu o umilire. Deci, avem formele delimitate de Codul penal și la un alt nivel se situează ceea ce francezii numesc “*les incivilities*”, forme ce aduc atingere persoanei și care țin de bunele maniere și de modul de viață în societate.

Astfel, definiția propusă de OMS (Raportul mondial asupra violenței și sănătății, Geneva, 2002) violenței cotidiene face referire la “*amenințarea sau folosirea intenționată a forței fizice sau a puterii contra propriei personae, contra altuia sau contra unui grup sau comunități care antrenează sau riscă puternic să antreneze un traumatism, un deces sau daune psihologice, o dezvoltare improprie sau privațiuni*”. Sunt excluse toate evenimentele accidentale (precum

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

accidentele rutiere incluse în statistici în practica unor țări, oferind astfel o accepțiune foarte largă noțiunii de victimă a violenței), numai dacă acestea nu implică intenția de a ucide sau de a răni, dar se includ actele bazate pe o relație de putere exprimată prin intimidare, amenințare sau, invers, neglijență și omisiune. Acest aspect pare să se aplice la contextul instituțional al școlii în care tradiția ierarhiei educatori-elevi, elevi-elevi, rămâne o realitate generatoare de stări conflictuale și manifestări violente.

Aceste manifestări pot fi depistate prin:

- *agresiune*, definită drept comportament intenționat spre producerea unor răni sau disconfort altora;
- *violență*, ca abuz al puterii fizice, psihologice sau instituționale;
- *maltratare*, în situații de hărțuire între copii;
- *intimidare*, exprimată prin marginalizare sau victimizare.

O definiție operațională este cea care include orice formă de manifestare a unor comportamente precum: exprimarea inadecvată sau jignitoare (cum ar fi poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire), bruscare, împingere, lovire, rănire, comportamente care intră sub incidența legii (viol, consum/ comercializare de droguri, vandalism, furt), ofensă adusă statului, autorității, cadrului didactic (limbaj sau conduită ireverențioasă), comportament școlar inadecvat (întârziere la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul ostentativ), orice alt comportament care contravine regulamentului școlar în vigoare.

G. Ferreol (2003, *Violența. Aspecte psihosociale*, pp. 73-92) clasifică violența în funcție de gravitatea formelor de manifestare, referindu-se la:

- *manifestări paroxistice* (precum crima, violul) ;
- *forme "obișnuite"* (provocări, conflicte, insulte).

E. Debarbieux (cf. G. Ferreol, op. cit., p.95) cataloghează violența școlară în funcție de trei indicatori:

- 1) *delictele* (furturi, lovituri, rasism, insulte);
- 2) *climatul școlar* (relațiile dintre elevi, dintre adulții din școală, precum și cele dintre adulți și elevi);
- 3) *insecuritatea* (violențe resimțite și de unii și de ceilalți).

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Pornind de la acești indicatori, se face distincție între *violențele din afara școlii*, care provin din mediul înconjurător; *violențele din școală*, care se referă la conduitele elevilor care nu s-au integrat normelor școlare (abateri în timpul orelor de curs, discuții, neatenție); *violențele antișcolare*, determinate chiar de situația școlară (eșec școlar, orientări inadecvate, răspunsuri la violențele instituționale).

Conform unei alte clasificări violența cuprinde următoarele tipuri:

- *violența fizică*, care include faptele de gravitate maximă: omoruri voluntare sau tentative de omor, violuri, lovituri și răniri voluntare grave, furturi armate sau cu uz de violență, vătămări corporale, tâlhării;
- *violența economică*, forma care afectează bunurile materiale (distrugerii, degradări de bunuri);
- *violența morală* care îmbracă forme ce pot fi puse în relație cu conceptul de autoritate și raporturile de dominație.

O ultimă tipologie asociază trei categorii de factori: *actorii* (individul, grupul), *modalitățile de acțiune* (producătorul violenței și ținta violenței) și *natura violenței* (violența efectivă sau violența simbolică). Realizând o distincție netă între formele de violență în funcție de gravitatea faptelor, autorul acestei clasificări identifică următoarele tipuri de violență:

- *violența individului*, care se poate manifesta în *formă efectivă* asupra lui însuși/asupra altui individ (certuri,) sau asupra societății (degradare, delincvență, atac contra bunurilor);
- *violența individului în formă simbolică* asupra altui individ (dispreț, insulte, violența verbală) sau asupra societății (manifestații sociale, greve);
- *societatea producătoare de violență în formă efectivă* asupra individului (excludere socială) sau asupra altei societăți (război);
- *societatea producătoare de violență în forma simbolică* asupra individului (țapul ispășitor) sau asupra altei societăți (stigmatizarea „celeilalte” societăți, domeniul politic).

Pornind de la diferitele tipologii și forme de manifestare ale violenței, lucrarea încearcă să cuprindă aceste forme sub care sunt diagnosticate manifestările de violență, de la cele privind abaterile de la programul școlar (întârzieri, absențe de la ore), până la violența morală sau verbală și violența fizică. Astfel, se va opera în prezentul studiu (vezi și capitolul privind metodologia

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECŢIEI SOCIALE ŞI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAŢIEI
NAŢIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Braşov

cercetării), având în vedere că violența în școală cuprinde orice formă de manifestare a unor comportamente precum: violența verbală și psihologică, violența fizică, comportamente care intră sub incidența legii, ofensa adusă statutului /autorității cadrului didactic, deci comportament violent în relație cu școala.

I.4. Forme ale violenței școlare

- **Violența elev-elev**

Formele de violență în relația elev-elev sunt, în ordinea frecvenței, următoarele: injurii/ certuri/ conflict, jignirile privind unele trăsături fizice sau psihice, bătaia, jignirile privind situația socio-economică, jignirile privind apartenența etnică, apoi cele privind apartenența religioasă. De asemenea, această formă de violență este mai crescută în mediul urban, în unitățile de învățământ post- obligatoriu și în școlile de periferie. De cele mai multe ori, manifestările violente dintre elevi sunt percepute ca atitudini și comportamente prezente în orice școală, tolerate datorită faptului că sunt specifice vârstei și oricărui mediu școlar. Cei mai mulți își păstrează optimismul pedagogic și își declară încrederea în natura bună a copilului, căutând explicații pentru violența dintre elevi la nivelul altor instanțe. Astfel, se consideră că este specifică adolescenței și poate apărea ca fapt normal în orice context relațional, inclusiv în cadrul jocurilor. De asemenea, comportamentele violente ale elevilor sunt o copie fidelă a modelelor oferite de mediul familial. Climatul socio-afectiv din familie influențează în mod direct relațiile din școală, violența fiind considerată formă de descărcare psihică a inhibițiilor și lucrurilor interzise în familie. Societatea în ansamblu e agresivă, iar instanțe precum strada sau mass-media oferă elevilor modele specifice de relaționare, pe care aceștia le imită, deseori fără să conștientizeze natura lor violentă.

Deci, cele mai frecvente forme țin de domeniul *violentei verbale* (injurii, certuri, conflicte), fiind incluse în categoria manifestărilor obișnuite, a violenței ascunse, tolerate în mediul. Încercarea de deculpabilizare a acestora, îi face să fie văzuți ca victime ale limbajului violent utilizat în diferite medii: familie, stradă, mass-media. Conflictele între colegi produc manifestări de violență diverse, determinate de dezacorduri, nepotriviri între dorințele elevilor sau de lupta pentru status; se vorbește de asemenea de un conflict în momentul în care combatanții sunt la fel de puternici, fizic, psihic și sunt la fel de violenți.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECŢIEI SOCIALE ŞI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAŢIEI
NAŢIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Braşov

Jignirile sunt explicate prin raportarea la specificul vârstei adolescenței, perioadă marcată de multiple transformări corporale și psihologice, care susțin dezvoltarea imaginii de sine, iar adolescenții devin mai atenți și mai critici cu privire la diferite caracteristici fizice sau psihice, proprii sau ale celorlalți. Ca urmare, apar situații conflictuale, precum jigniri legate de ritmurile diferite de dezvoltare fizică, apartenența etnică sau religioasă, situația socio-economică; asemenea comportamente nu sunt etichetări, ci simple manifestări determinate de specificul vârstei. O bună cunoaștere a psihologiei vârstelor, atât de către cadrele didactice cât și de către elevi, constituie posibilități de prevenire și rezolvare a unor asemenea situații.

Bătaia, încăierările între elevi, iscate în școală au nenumărate cauze; inclusiv condițiile meteorologice au un rol catalizator, vorbindu-se despre “legea termică” a agresivității, pe baza observației că cele mai multe violențe se poduc în zonele sau anotimpurile călduroase. C. Neamțu (2003, *Devianța școlară*, p. 222) precizează că “bătaia este o expresie culturală a frustrării; în școală bătaiele nu încep dintr-o dată, nici la întâmplare, ci sunt expresii ale unui tipar comportamental structural”. Pentru comportamentul lor violent, elevii știu că vor primi recompense, precum atenție și respect din partea celorlalți, acces la un anumit status. Acestea apar în urma rivalităților de pe terenul de sport, din clasă, sau din afara școlii, toți întâlnindu-se în spațiul public al școlii, iar dacă au inamici nu au cum să-i evite. O variantă de înfruntare este afilierea la anumite grupuri: pentru majoritatea elevilor, a fi în siguranță în școală presupune a te comporta similar cu membrii grupului de apartenență. În ciuda nevoii de a acționa astfel încât să nu arate nici o slăbiciune, elevii negociază foarte atent realțiile interpersonale cu prietenii, orientându-se către cele care le asigură securitatea.

• **Violența elevilor față de profesori**

Formele violenței elevului față de profesor îmbracă nuanțe multiple: actul agresiv al elevului, neputându-se manifesta, cel mai adesea în reacții fizice brutale, datorită constrângerilor impuse de normele sociale, îmbracă forme subtile de manifestare, cum ar fi reacțiile afective- intimidarea, amenințarea, sau reacțiile verbale - ironia, sarcasmul, asta în funcție de vârsta și cultura educatului. Raportat la conținutul moral al comportamentului, trebuie făcută diferența între violența asupra profesorului ca act de agresivitate prosocială sau antisocială Astfel, cea antisocială este cea distructivă, orientată împotriva colectivității, pe când cea prosocială servește interesele colectivității și ale individului. O conduită a afirmării adolescente, sub forma confruntării directe cu alții este,

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOȘDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

de exemplu, prosocială, însă refuzul tânărului de a se supune, indisciplina gratuită, fuga de la școală, zâmbetul ostentativ, limbajul și comportarea inadecvate țin cu siguranță de cea antisocială.

Violența față de profesori e variată, de la comportamente care nu sunt în deplină concordanță cu regulamentul școlar și cu statutul de elev, care țin de violența fizică sau care intră sub incidența legii. Aceste comportamente pot fi grupate astfel:

- comportament inadecvate ale elevilor în raport cu statutul lor, care presupun lipsa de implicare și participare a acestora la activitățile școlare, ca absenteismul școlar, fuga de la ore, actele de indisciplină în timpul programului școlar, ignorarea voită a mesajelor cadrelor didactice;
- comportamente care implică violență verbală și nonverbală de intensitate medie și care reprezintă o ofensă adusă statutului și autorității cadrului didactic, cum ar fi refuzul îndeplinirii sarcinilor școlare, atitudini ironice față de profesori;
- comportamente violente evidente, care presupun agresiune verbală și fizică față de profesor ca gesturi sau priviri amenințătoare, injurii, jigniri, loviri și agresiuni fizice.

În cazurile de indisciplină, intenția evidentă a elevilor este de a dezorganiza munca, de a face să se piardă timp la lecții, ei ocupând imediat terenul lăsat liber de profesor. Conflictul elev-profesor îmbracă de cele mai multe ori aspectul unor probleme personale, care se consumă între cei angajați direct. Colectivul intervine rar, stabilindu-se mutual tabere care se grupează în jurul unui pol, cu rare acțiuni manifeste. Pentru unii elevi, vedeta indisciplinată reprezintă vocea lor interioară, gândurile ascunse, sentimentele neexprimate și posibilitatea de descărcare a frustrărilor. Elevul indisciplinat nu este doar cel care înfruntă autoritatea școlară, aproape la fel de grave fiind și atitudinile de indiferență, plictiseală, nesinceritate. Din categoria violenței sociale, fac parte și descărcările emoționale nervoase ale elevilor, ce se pot îndrepta către colegi sau profesori. Aceste descărcări se produc sub forma reacțiilor agresive verbale, fizice, ostentative. O altă formă a violenței elevilor resimțită de profesori este vestimentația, care se cristalizează după un anumit model: în privința hainelor, machiajului feminin, coafurilor.

Agresivitatea se referă la orice act de imitare, elevul regăsind în gestualitatea adoptată un mijloc de identificare cu forța. Cea „stocată” apare ca una subită, nonconsumată, având drept efect autoagresivitatea și agresivitatea asupra altora. Cea “intragenerată” ia naștere în interiorul câmpului închis al clasei, incluzând *agresivitatea cu efect imediat* și cea *cu răsunet diferit*. La rândul ei, prima formă se constituie în agresivitatea constitutivă a actului de a educa, autoritatea pedagogică apărând

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

ca o putere de violență simbolică, precum și agresivitatea specifică locului, respectiv a represiei, societale și a inovării. Violenta *societală* se referă la ansamblul actelor agresive prezente atât în societate în ansamblul ei cât și în diferite grupuri. Inovarea înseamnă acceptarea propunerilor venite de la elevi. Cea *cu răsunet diferit* își are origine în perioada vieții școlare dar se va exprima în viața adultă, sub efectul acumulărilor. Aceasta reunește forme ca agresivitatea notării, regresiei, perspectivelor, democratică, normativă.

În situația școlară de frustrare, de comunicare, acțiunile de influență socio-educative nu sunt univoce, ci reciproce, bilaterale. Dându-i-se elevului posibilitatea de a deveni partener activ la dialog, se vor reduce considerabil posibilitățile de descărcare violentă a elevului datorată frustrării. Violenta verbală depinde de contextul în care se petrece, de antecedentele fiecăruia dintre protagoniști. Comunicarea umană nu se reduce doar la canalul lingvistic, un rol important avându-l și elementele non- și paraverbale. Privirile pot transmite deseori stări emotiv- conflictuale cu o mare încărcătură afectivă, putându-se ușor deduce starea de atac sau de apărare a persoanei, înainte de a o face prin intermediul limbajului.

• Violenta profesorilor față de elevi

- Acest fenomen, deși este mai puțin recunoscut în spațiul școlii deoarece contravine flagrant cu statutul și responsabilitățile unui cadru didactic, se poate manifesta prin forme precum: agresiunea verbală față de elevi (atitudini ironice, țipete, chiar injurii, jigniri sau insulte), agresiune non-verbală (ignorarea mesajelor elevilor și neacordarea de atenție acestora, gesturi sau priviri amenințătoare, atitudini discriminative și marginalizarea unora dintre elevi), excluderea de la activitățile didactice sau chiar pedeapsa fizică.

În funcție de calitatea relației profesor –elev, această variabilă poate deveni atât o cauză a comportamentelor violente cât și un factor inhibitor al violenței școlare. În general, această relație este spațiul de întâlnire al unor expectanțe diferite din partea elevilor și a profesorilor.

Se constată că din perspectiva elevilor, există cel puțin trei surse care alimentează această distanță dintre așteptările celor două categorii de actori sociali. Astfel, o primă sursă ar fi *distanța dintre valorile individuale ale elevilor și valorile școlare*, care se exprimă prin măsura participării la performanța școlară: cu cât această distanță este mai mică, cu atât elevii realizează succesul școlar. De asemenea, *distanța dintre expectanțele elevilor privind atitudinea profesorilor și practicile acestora*, primii așteptând să fie tratați, apreciați și recunoscuți în funcție de aspirațiile, interesele și

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

caracteristicile personalității lor, ceilalți structurându-și atitudinea pornind doar de la variabila succesului școlar. *Distanța dintre concepția profesorilor și cea a elevilor cu privire la relația pedagogică* face ca deseori aceasta să devină sursă de frustrare și violență în școală. În timp ce elevii își doresc un învățământ comprehensiv și personalizat, bazat pe parteneriat, profesorii preferă stilul autoritarist, fundamentat pe supraveghere și control, pe un mecanism rigid de acordare a recompenselor și sancțiunilor.

Evaluarea reprezintă un moment care generează mare stres și multe frustrări în viața elevilor devianți, deoarece pe baza ei se fac judecățile de valoare și categorizările, se fac predicții ce marchează elevii o mare parte din viața lor. C.Neamțu (2004, p. 115), precizează ca situații în care ea apare ca neobiectivă, următoarele:

- *când este lipsită de transparență* - o evaluare transparentă presupune informarea elevilor cu privire la scop, obiective și criteriile de evaluare; astfel, orice lipsă de transparență lasă elevilor suspiciunea favoritismului pentru unii și a persecuției pentru alții;

- *când criteriul esențial al evaluării este fidelitatea reproducerii cunoștințelor* - în condițiile în care nu toți elevii au același potențial și stil de învățare, apare standardul unic de apreciere, sursă de frustrare și eșec, deoarece demonstrează voința școlii de a gestiona succesul și de a ierarhiza elevii;

- *când e folosită pentru "a plăti polițele"* - e cazul profesorilor care văd în profesia lor doar ipostaza de putere, posibilitatea de a controla folosind evaluarea ca pe un mijloc de sancționare a unor conduite deviate sau atitudini nonconformiste; propunând în mod intenționat sarcini mai dificile, pun deliberat elevii în situația eșecului, de unde rezultă o escaladare a tensiunii afective;

- *când e dominată de voința de a ierarhiza* - predispune la atitudini deviate, în condițiile în care s-au demonstrat consecințele pe termen lung ale etichetărilor, iar pe de altă parte contemporaneitatea pretinde valorizarea întregului potențial uman;

- *când stilul evaluării este unul aversiv* - acest stil caracterizează pe acei profesori care concep acțiunile de evaluare încât să aibă ca efect întărirea autorității proprii, fiind bazate pe constrângere și intimidare; acest stil generează frustrare, teama permanentă a elevilor de a fi examinați, fapt ce poate duce la agresarea colegilor sau profesorilor.

Cadrul didactic, trebuie să fie prin însuși statutul său, un model de comportament pentru elevi, iar orice deviere de la acest deziderat semnifică recunoașterea curenților sistemului de educație.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

• **Violența părinților în spațiul școlii**

- Deși nu sunt prezenți zilnic în spațiul școlii, unii părinți manifestă comportamente neadecvate, care țin de domeniul violenței. Părinții își legitimează astfel de comportamente (față de profesori sau față de alți elevi ai școlii) prin nevoia de a apăra drepturile propriilor copii, într-un spațiu în care consideră că nu li se oferă acestora suficientă securitate

- Față de profesori, părinții utilizează cel mai frecvent violența verbală (ironii, discuții aprinse, țipete), iar în unele cazuri chiar agresivitatea fizică – situații generate de obicei de nemulțumirea referitoare la atitudini și comportamente ale unui cadru didactic, considerate violente sau nedrepte, manifestate în raport cu propriul copil.

- Față de alți elevi din școală, au fost semnalate cazuri de certuri sau chiar agresiune fizică, atunci când propriul copil intră într-un conflict cu aceștia sau când este victimă a violenței lor.

- Sunt și situații în care părinții manifestă comportamente violente față de propriul copil în spațiul școlii, de la ironizarea sau admonestarea acestora în fața clasei de elevi până la agresivitate fizică – metode considerate de ei forme eficiente de pedepsire a copilului, în cazurile în care acesta nu se supune disciplinei școlare, iar părinții sunt înștiințați și responsabilizați cu rezolvarea problemelor.

• **Violența în spațiul din jurul școlii**

- Sentimentul de securitate/siguranță al elevilor este puternic influențat atât de ceea ce se întâmplă în incinta școlii (în sala de clasă, pe coridoare, pe terenul de sport etc.), cât și de ceea ce se întâmplă în proximitatea acesteia (pe arterele rutiere și alte căi de acces către școală, în spațiile verzi din jurul școlii, în alte spații publice situate în apropiere de școală). Violența în spațiul din vecinătatea școlii este un fenomen îngrijorător, agresiunile în această zonă având o pondere semnificativă în totalul actelor de violență cărora le cad victime elevii.

- Deși formele de violență care au loc în acest spațiu nu diferă foarte mult față de cele care se petrec în incinta școlii, intensitatea acestor agresiuni este de multe ori mai ridicată. Cea mai mare parte a cazurilor de violență în acest spațiu implică persoane din afara școlii, însă există un număr semnificativ de agresiuni care sunt comise de colegi de școală ai victimelor. Elevii sunt victimele unor situații de violență fizică (agresiune, bruscare, lovire intenționată) și agresiunilor verbale provocate de persoane necunoscute, iar procentul elevilor care cad victime furturilor în imediata vecinătate a școlii este de asemenea îngrijorător.

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

- Deși cazurile de agresiune sexuală (hărțuire, tentativă de viol, viol) au o pondere relativ scăzută în comparație cu celelalte forme de violență, gravitatea acestui fenomen impune o analiză aprofundată din partea tuturor actorilor implicați în prevenirea și combaterea violenței școlare.

I.5. Factori de risc

Factorii de risc pot fi clasificați în: interni (individuali) și externi (micro- și macrosociali).

Factorii interni de risc sunt descriși ca acei factori care țin de sine și de planul intrapsihic. O metaanaliză a studiilor care fac referire la predictorii violenței tinerilor (A. Roșan, p. 36) evidențiază ca predictorii fizici gravitatea precoce, traume perinatale, greutate scăzută la naștere, rata scăzută a bătăilor inimii și disfuncționalități la nivelul circuitelor cerebrale. Ca variabile psihologice, au fost regăsite deficitele cognitive, hiperactivitatea, dificultățile de concentrare, neliniștea, agitația, riscul, agresivitatea, implicarea precoce în comportamente antisociale, atitudinile și convingerile favorizante pentru devianță. Inteligența de limită a fost asociată cu deprinderi deficitare în rezolvarea problemelor, deprinderi sociale reduse, risc pentru agresiune și violență. Cauzele individuale atrag atenția atât asupra unor posibile determinări ereditare (condiții interne predispozante), cât și asupra formării nefavorabile, la un moment dat, a personalității tânărului sub influența unor factori de mediu negativi, fapt ce duce la imprimarea în comportamentul său a unor orientări antisociale. Desigur, este greu de surprins ponderea acestor factori individuali, sociali și favorizanți în determinarea și dezvoltarea conduitei deviante. Factorii individuali țin de capacitatea personală a fiecărui elev de a reacționa, adică de resursele personale, de bogăția și calitatea „schemelor de adaptare”. Astfel, unii elevi au un potențial mai mare de adaptare (de maleabilitate, comunicare, acceptare a interdicțiilor, de toleranță la frustrare), iar alții, unul mai redus (sunt mai rigizi, mai intoleranți, mai puțin permisivi în raportul cu ceilalți).

Pentru a înțelege acești factori de risc la nivel individual este necesar să includem și analiza **factorilor externi** cum sunt *familia, școala, grupul informal și comunitatea*.

Familia, prin tonalitatea și atmosfera sa afectivă, prin dimensiunea sa culturală și gradul ei de integrare socială, constituie un mediu educativ determinant. Orice dezacorduri și tensiuni existente în mediul familial vor genera în conștiința copilului îndoieli, reticențe sau reacții dezadaptative.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOȘDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Tranșilvania
de Braila

Familia reprezintă "un soi de personalitate colectivă", a cărei armonie generală influențează echilibrul psihologic al fiecăreia dintre părți. Faptele de viață arată, în acest sens, că diferitele însușiri moral-volitivă ale copilului, cum ar fi, de exemplu, inițiativa și fermitatea în acțiuni, curiozitatea epistemică, spiritul obiectiv de autoevaluare etc. depind de o serie de trăsături pe care le are familia în care copilul trăiește. Astfel, există familii reprimatoare, care inhibă spiritul de independență al copilului, și familii liberale, care dezvoltă inițiativa acestuia. De asemenea, sunt familii integrate social, sigure de ele, care prezintă un grad ridicat de receptivitate socială, și familii la limita integrării, nesigure, închistate, refractare la tot ce apare nou pe plan social. Nu mai puțin interesante sunt așa numitele familii active și pasive. În cazul celor active, principala însușire este aceea de a se afirma, de a lupta cu greutățile, de a se impune, în sensul bun al cuvântului, în societate; ele încurajează formarea la membrii mai tineri ai familiei a dinamismului, a încrederii în sine, a motivației muncii. Familiile pasive, indiferente, indolente, generează sentimentul de eșec, de neîncredere în viață, de descurajare în lupta cu obstacolele întâlnite în activitate. Părinții formează, se știe, miezul grupului familial. Absența temporară a unuia dintre părinți, situația de deces a unuia sau a ambilor părinți reprezintă tot atâtea condiții cu răsunet diferit asupra mediului familial și al echilibrului psihic al copilului. În familia adoptivă, de exemplu, alcătuită de obicei din părinți mai vârstnici și dintr-un singur copil, înfiat sau luat sub ocrotire, întreaga afecțiune și grijă se îndreaptă de regulă spre acest copil; saturat și plictisit de atâtea atenții, copilul va adopta atitudinea minimei rezistențe față de greutate, față de efort, în familiile disociate, deseori cei doi părinți, deși despărțiți, revendică, în aceeași măsură, copilul, fiecare dintre ei căutând să-l atragă de partea lui și să-l instige împotriva celuilalt, pentru a-l compromite. Impresionante sunt, în această privință, cazurile acelor copii deveniți confidentul unuia sau altuia dintre părinți: aflați în postura de consolator, de "suport afectiv" al unuia dintre părinți, acești copii își dau seama de prăbușirea condițiilor securității vieții lor de familie, ceea ce-i face să devină blazați și neîncrezători în oameni. În cazul copiilor orfani sau abandonați, care se află în grija asistenței publice, cu toată atenția care li se acordă aici, le lipsește tocmai mediul afectiv familial. De aceea, din rîndul acestora se detașează, uneori, copilul depresiv, descurajat, aflat în continuă căutare de afectivitate, de încredere și înțelegere din partea celor din jur. Familiile reconstituite din persoane divorțate, cu copii rezultați din căsătorii anterioare, vin de obicei cu principii și deprinderi de educație total diferite, fapt ce poate favoriza o atmosferă de nesiguranță și neliniște sau apariția unor conflicte și tensiuni fie între părinți, fie între

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1991
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
11 DECEMBRIE 1991
UAB
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
11 DECEMBRIE 1991

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

părinți și copii. O situație specială o reprezintă acele familii cu o ambianță a căminului apăsătoare, ca rezultat al unor certuri continue dintre părinți. Aceste familii creează un mediu nefavorabil dezvoltării psihice normale a copilului: o atmosferă familială prea tristă sau prea agitată, caracterizată de certuri, injurii, brutalități, se răsfrînge în sens negativ asupra psihicului copilului, provocîndu-i tulburări emoționale puternice.

Este știut că mediul familial nu se limitează strict la membrii grupului familial nuclear (adică numai la părinți și copii). Cel mai adesea și alți adulți, cum ar fi: bunici, mătuși, unchi, veri, prieteni, vecini iau parte, în mod permanent sau doar din când în când, la viața familiei respective. Aceste persoane pot să joace un rol important influențând, în unele cazuri, natura relațiilor copilului cu părinții. De cele mai multe ori însă, bunicii constituie o sursă de experiență bogată și prețioasă pentru copil. Astfel, pentru copiii dintr-o familie numeroasă, bunicii oferă acel "surplus de cămin", care completează și întregește mediul familial propriu-zis și în care fiecare dintre copii se bucură de o atenție egală. Copilul gelos, care consideră că alt copil (frate sau soră) i-a luat locul în inima părinților săi, vine la bunici, unde găsește un loc de refugiu. Este adevărat însă că uneori bunicii se arată deosebit de protectori și de îngăduitori cu nepoții, ocrotindu-i și apărându-i de pedepsele părinților lor și atunci când nu ar trebui. Desigur, astfel de intervenții directe în atribuțiile părinților clatină autoritatea acestora, schimbă poziția copilului față de părinți, perturbă relațiile familiale, dând naștere la tensiuni și conflicte de pe urma cărora va suferi, în primul rând, copilul. De asemenea, bunicii prea îngăduitori, care permit copilului să se manifeste oricum, "educă" nepoți prea alintați, obraznici,

Este cunoscut faptul că, în familie, copilul suferă influența nu numai a membrilor adulți, ci și a celorlalți copii (frați și surori, verișori etc.). Desigur, aceste influențe depind de numărul copiilor în familie, de vârsta și sexul fiecăruia, de poziția copiilor în colectivul familial. Faptul, de exemplu, că un copil mai are 3-4 frați și surori, îl face să intre în relații umane mai bogate (mai variate), în comparație cu copilul unic în familie (și anume să cunoască experiența rivalității, a competiției, dar și raporturile de colaborare, de solidaritate la nevoi). Adesea, în sânul familiei își fac simțită prezența, printre copii, unele grupuri ostile: cel al copiilor mici împotriva celor mari, al fetelor împotriva băieților, al fraților împotriva verilor. Faptele de viață arată că, de cele mai multe ori, conflictele dintre frați sunt determinate de poziția copilului pe scara vârstei. Cel mai mare, de pildă, care a avut la un moment dat totul (atenție, dragoste) trăiește, din momentul apariției următorului

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOȘDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

copil cu care trebuie să împartă dragostea părinților, un "*complex de detronare*" (A. Adler) și puternice sentimente de gelozie. El poate ajunge chiar să creadă că este ignorat, respins de părinți, ceea ce-l va face să-și urască fratele mai mic, să se închidă în sine și să-și neglijeze obligațiile școlare. Copilul cel mai mic din familie ocupă și el o poziție aparte și destul de primejdioasă în colectivul familial. El ajunge în situația de a fi răsfațatul familiei, fiind înconjurat de cele mai calde sentimente de duioșie și dragoste din partea părinților, în felul acesta, el își va dezvolta la maximum "firea voluntară", devenind impulsiv, revendicativ, obraznic în relațiile cu cei din jur. Frații lui mai mari sau cei intermediari de obicei nu-l iubesc, asociindu-se pentru a-l exclude din grupul lor, sau pentru a rezista mai bine în fața presiunilor părinților. Problemele cele mai mari le ridică însă, pentru viața grupului familial, copilul unic, care este destul de des un "copil- problemă" în școală. Răsfațul continuu îl transformă pe copilul unic într-un mic tiran al familiei, pe cât de irațional și capricios, pe atât de temut și de imprevizibil în reacții, în raport cu ceilalți din jur. Părinții trebuie să facă dovada unui simț al măsurii în atitudinea și exigențele preconizate față de copil, dublat de capacitatea de a prevedea reacțiile și stările interne ale copilului, apărute atunci când iau o măsură educativă. Exigențele exagerate, manifestate de unii părinți față de copiii lor, favorizează eșecurile școlare, provoacă "intoxicații intelectuale", generatoare de irascibilitate și chiar agresivitate în raport cu sarcinile școlare.

Statutul socio-economic și cultural poate avea un dublu rol în socializarea copilului: perspectiva dinamică atrage atenția asupra modului în care această variabilă determină stilul educativ al familiei, perspectiva statică se referă la compatibilitatea modelului cultural familial cu modelul culturii școlare. Stilul educativ al familiei constă în natura și caracteristicile raporturilor familiale în cadrul cărora se realizează procesul educativ. Acesta are implicații asupra dezvoltării cognitive a copilului, asupra obținerii reușitei școlare și integrării sociale.

Tipul de disciplină parentală depinde de atitudinea părinților față de proprii copii. Permisiv, autoritar sau indiferent, aceasta este predictorul eșecului în dezvoltarea socială a copilului, care va putea deveni responsabil și se va integra social doar dacă părinții echilibrează aceste tendințe. Modul în care părinții valorizează educația școlară, având la bază estimarea beneficiilor scontate, determină gradul de mobilizarea resurselor familiale în scopul întreținerii unei relații continue cu aceasta. O relație funcțională între familie și școală, întemeiată pe o valorizare reciprocă, reprezintă

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANP/OSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

factorul inhibitor al devianței școlare, deoarece se realizează un control social continuu asupra conduitei elevului și se diminuează dicontinuitățile dintre socializarea familială și cea primară.

Scoala poate prezenta uneori influențe psihopedagogice negative, care să determine fenomene de dezadaptare școlară la elevi. Un factor deosebit de important al reușitei școlare a elevului îl reprezintă încrederea lui în forțele proprii. Această încredere este însă, în mare măsură, ecoul aprecierii profesorului, al încrederii pe care el o acordă elevului. Când exigențele profesorului față de un elev, considerat mediocru, sunt superficiale și formale, învățarea elevului respectiv devine formală și mecanică. Sarcinile școlare prea ușoare au ca efect slăbirea energiei nervoase și stingerea intereselor de cunoaștere. Nestimulat de către profesor, elevul în cauză va deveni tot mai pasiv și indiferent în timpul orelor, trecând treptat în rândul elevilor rămași în urmă la învățătură. De asemenea, dacă, nemulțumit de răspunsurile unui elev, profesorul își va exprima în mai multe rânduri neîncrederea în capacitățile acestuia de a se îndrepta în viitor, elevul respectiv va începe să se convingă tot mai mult de "adevărul" celor spuse de profesor, dând răspunsuri din ce în ce mai nesigure și obținând rezultate tot mai slabe; "incapacitatea" acestui elev se înscrie, așadar, în categoria deficiențelor "didascogene", create de profesor prin ignorarea, uneori fără voia lui, a efectelor psihologice pe care le au aprecierile verbale și auto-ritatea profesorală. Nu mai puțin dăunătoare, prin efectele ei, este și atitudinea de supraestimare de către profesor a posibilităților reale ale elevului. Ca efect al supraaprecierii și a încrederii deosebite pe care o manifestă în capacitățile unui elev, profesorul îl supraîncarcă intelectual, elevul în cauză fiind nevoit să facă mereu față unei disproporții, de ordin intensiv și calitativ, între sarcinile și cerințele care-i sunt puse în față și propria rezistență nervoasă. Acest dezacord între "cerere" și "ofertă" îl poate determina pe elev să acționeze fie prin protest și respingere a exigenței, fie printr-o îndeplinire formală a acesteia. Între profesor și elev pot să apară dezacorduri importante cu privire la motivele reale care explică reușitele sau nereușitele sale școlare: astfel, în timp ce profesorul atribuie comportamentului elevului un motiv pe care el, ca educator, îl consideră real, elevul în cauză nu se arată de acord cu motivele ce i se atribuie în legătură cu o faptă săvârșită de el și, în consecință, respinge măsurile luate de profesor împotriva lui. Acest dezacord și protestul lăuntric pot duce la apariția sentimentului elevului că este victima unei nedreptăți sau a unei neînțelegeri, precum și a convingerii sale că pedeapsa la care a fost supus este nemeritată. Adesea, văzând că nu este înțeles, elevul poate să se închidă în sine și să refuze să dea explicații. Dacă asemenea cazuri se repetă,

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOȘDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

apare la elevul respectiv așa- numitul fenomen de "rezistență interioară" în virtutea căruia elevul, deși înțelege bine și poate să facă ceea ce-i cere profesorul, nu-și însușește această cerință și se încăpățânează să nu o ducă la îndeplinire. În aceste cazuri, contactul dintre profesor și elev se întrerupe, iar înțelegerea reciprocă dispare. Apariția unor tendințe centrifugale și a unor stări de tensiune între elevii clasei, ca urmare a competiției acerbe care apare uneori între aceștia, sau ca urmare a conflictului de interese dintre elevi, poate să ducă la crearea unor subgrupuri și fracțiuni cu caracter închis, care nu comunică decât în cadrul lor strâmt și care se izolează de restul clasei; în aceste grupuri se cultivă, adesea, preocupări și atitudini cu caracter deviant, aici își au originea o serie de conduite violente.

Procesul de socializare în școală se caracterizează prin implicare socială, presiune mai mare a expectanțelor adulților, contextul clasei de elevi și procesul de comparare socială, care influențează însușirea normelor sociale. Adaptarea școlară implică atât obținerea performanțelor școlare, cât și acomodare la grupul școlar, pe baza asimilării unor valori sociale specifice vârstei. Între reușita școlară și adaptarea la colectivul școlar există o relație puternică, exprimată de tipul definirii noncognitive a succesului școlar ca indicator al adaptării: elevul înregistrează insuccese școlare atunci când e inadapdat la mediul școlar, la colectivul de elevi, când trăiește o situație de excludere sau conflict.

Grupul informal își exercită rolul prin faptul că elevii vin în contact cu diverse grupuri de referință, care le oferă posibilitatea afirmării de sine, într-un spațiu social fără reguli școlare sau familiale. Această socializare secundară este în acord sau nu cu valorile societății, elevii conștientizează importanța relațiilor cu grupul de egali. Adulții constată cu surprindere că în această situație ei nu mai funcționează ca reper. Grupurile formate din adolescenți privați de statut școlar furnizează majoritatea conduitelor violente în școală. Deoarece statutul oficial le-a fost interzis prin etichetări, discriminări, ei vor respinge normele școlare, care nu le-au adus prestigiu și recunoaștere socială, substituindu-le cu altele care devalorizează sistemul care i-a privat de statut.

Expunerea la aceste riscuri, atât de ordin intern cât și extern, acționează ca un virus, scăzând sistemul imunitar și făcând persoana vulnerabilă, purtătoare a unor patternuri negative de comportament.

Trăsături individuale atribuite elevilor violenți

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

- prezintă probleme de comunicare;
- au toleranță scăzută la frustrare;
- resimt dificultăți de adaptare la disciplina școlară;
- au o imagine de sine negativă;
- prezintă instabilitate emoțională;
- instabilitate motrică;
- dificultăți de concentrare;
- tulburări psihice grave.

Ce valorizează pentru sine un elev violent?

- Să se bată, „că doar nu e fraier”;
- Să pară dur, să producă celorlalți frică;
- Să fie șef, să aibă putere asupra colegilor și să fie ascultat;
- Să șocheze;
- Să fie admirat;
- Să umble/să-și petreacă timpul în grup (cu „gașca mea”).

1.

I.6. Cauzele violenței la elevi

1) Cauze de ordin genetic: devieri comportamentale explicabile pe bază de date genetice: timiditate, labilitate emoțională, nivelul scăzut de rezistență la conflicte.

2) Cauze ce țin de specificul vârstei școlare: modificări hormonale caracteristice vârstei școlare determină și modificări comportamentale, uneori nedorite; teribilismul adolescentin.

3) Carențe de ordin legislativ, la nivelul sistemului social în general și al celui școlar în special: incoerență legislativă, instabilitatea sistemului legislativ determină sfidarea legilor, regulamentelor sau normelor de conviețuire socială fără riscul sancționării faptelor.

4) Cauze de natură pedagogică, la nivelul școlii și al familiilor: volumul excesiv de informații care nu lasă locul și timpul necesar preocupărilor pentru educație, absența psihologilor din majoritatea școlilor și localităților din mediu rural, dezinteresul familiei.

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA
1919

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

5) Cauze de ordin moral, criza generală a sistemului de valori: lipsa unor motive de a învăța, dispariția /deprecierea vizibilă a modelului familiei tradiționale, conceptul de democrație prost înțelesă.

6) Situația socio- morală în unele familii: sărăcia și promiscuitatea, comportamentul agresiv pe fundalul consumului de alcool.

7) Aspecte născute de criza societății în tranziție: existența unui număr prea mare de baruri și alte locuri de distracție, inclusiv la sate; accesul la alcool și tutun.

8) Cauze generate și / sau alimentate de mass- media: agresivitatea, violența și sexualitatea reprezintă principalul conținut al unor emisiuni tv.; lipsa / raritatea modelelor pozitive în mass-media.

9) Cauze ce țin de managementul școlii la nivel micro și macro- social: lipsa unor preocupări ale școlii și comunității pentru desfășurarea unor activități recreative, educative, reconfortante, distractive / cluburi ale tinerilor, terenuri de sport, parcuri de distracții etc./ deprecierea imaginii școlii în urma prezentării la TV. a unor evenimente izolate din școli.

I.7. Măsurile de prevenire

„Nu lucrurile care ni se întâmplă contează ci felul în care reacționăm noi față de ele.”

Hans Eynseck

Prevenție primară, prevenție secundară, prevenție terțiară/ intervenție

Fenomenul violenței școlare trebuie analizat în contextul apariției lui. Școala poate juca un rol important în prevenirea violenței școlare. Și asta nu numai în condițiile în care sursele violențelor sunt în mediul școlar, ci și în situația în care sursele se află în exteriorul școlii.

Prevenirea și intervenția în cazul violenței școlare, ca demers specific, trebuie să realizeze două obiective, corelate între ele: pe de o parte, eliminarea/ diminuarea cauzelor și condițiilor ce generează conduitele violente, iar pe de altă parte resocializarea, recuperarea morală și socială a actorilor implicați.

În funcție de momentul desfășurării acțiunilor de prevenire/ intervenție, dar și de instituțiile care participă la demers, literatura de specialitate (D. Banciu, 1999, p. 177) descrie *prevenția primară, prevenția secundară și prevenția terțiară*. A gândi strategii și proiecte de prevenire a violenței școlare înseamnă a lua în considerare toți factorii care pot determina comportamentul

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

violent. Școala poate juca un rol important, și asta nu numai în condițiile în care sursele violențelor se găsesc în mediul școlar, ci și în situația în care sursele se află în exteriorul școlii.

Prevenția primară sau **generală** se adresează direct cauzelor generatoare, împiedicând apariția conduitelor violente, se adresează tuturor variabilelor cauzale ce țin de factorii individuali, *interni*, precum și de cei *externi* cum sunt familia, școala, comunitatea și grupurile de egali; asigurarea unui climat educațional corespunzător pot diminua atât structurarea unei personalități dizarmonice a elevului, cât și afilierea acestuia la subculturi deviate. Aceasta include toate măsurile adoptate înainte de producerea comportamentului, începând cu măsurile cultural-educative luate în mediile de socializare și terminând cu cele legale destinate protejării indivizilor, bunurilor și valorilor lor. La intervenția în cazul conduitelor de devianță școlară, dificultățile de adaptare trebuie depistate înainte de debutul școlarității și trebuie acordat sprijinul psihopedagogic necesar în rezolvarea acestora. Acest tip de prevenție se adresează tuturor instituțiilor cu rol în socializarea indivizilor. Dispozitivele sunt destul de costisitoare deoarece presupun urmărirea psihologică continuă și activarea unor mecanisme de susținere și reeducare individuală. Se admite însă că efortul este unul rentabil, pentru că astfel se evită eșecul școlar, conduitele perturbatoare și cheltuielile pe care acestea le generează pe termen mediu și lung.

Strategiile de prevenție primară se aplică prin intervenții universale și sunt focalizate asupra optimizării factorilor protectivi din populația generală, care nu au fost identificată ca prezentând risc. Scopul prevenției primare este să elimine apariția inițială a problemei, motiv pentru care *“programele de prevenție primară sunt mai repede acceptate și adoptate comparative cu alte demersuri de intervenție deoarece sunt proactive, pozitive și prezintă un grad minim de stigmatizare a participanților”* (A. Roșan, 2006, p. 57).

Prevenția secundară operează la nivelul cauzalității specifice educației formale, urmărind contracararea aspectelor disfuncționale ce generează conduite violente în școală. Strategiile de prevenție secundară se aplică prin intervenții orientate și includ eforturi adaptate problemelor specifice sau indivizilor în cazul cărora strategiile de prevenție primară nu sunt eficiente. Acest grup selectat prezintă un risc crescut al comportamentului violent, iar strategiile sunt orientate asupra prevenției reapariției unui comportament indezirabil. Activitățile de prevenție orientate oferă suport celor care prezintă risc prin mentorat și prin formarea deprinderilor sociale. Această prevenție urmărește să furnizeze protecție sporită pentru acei indivizi care sunt expuși unei multitudini de

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

factori de risc în legătură cu comportamentul violent. Se pleacă de la faptul că școala reprezintă un post de observație privilegiat al dezvoltării intelectuale și afective a elevului, iar profesorul, printr-o observare atentă a acestuia, poate repera efectele unor violențe la care elevul a fost supus în afara mediului școlar, semnalând aceasta profesioniștilor, putând fi luate măsuri de ajutor și de protecție care să vizeze înlăturarea cauzelor abuzurilor și reducerea tulburărilor somatice, psihice și comportamentale induse prin violență.

Prevenția terțiară sau **intervenția** presupune o serie de măsuri care au fost concepute în scopul evitării instalării comportamentelor violente la nivelul relației elev-elev, profesor-elev, elev-profesor. Strategiile de prevenție terțiară se aplică prin intervenții intensive și include eforturi adresate acelor indivizi în cazul cărora strategiile de prevenție primară și secundară nu au fost eficiente. Sunt aplicate în cazul unor comportamente care au scăpat de sub control, iar scopul acestora este reabilitarea și prevenirea apariției acelor condiții prin care comportamentul violent s-ar putea reinstala definitiv în cazul individului sau mediului său. Acest tip de intervenție se aplică acelor indivizi ale căror probleme s-au cronicizat. Familiile acestora pot primi suport pentru formarea managementului deprinderilor de comportament și a modalităților prin care să se adapteze nevoilor continue ale acestora. Are în vedere sprijinul direct adus elevilor care manifestă comportamente violente, urmărind prevenirea recidivei și presupune adoptarea unor măsuri după producerea comportamentului violent. Și în cazul acestor elevi, menționarea unor așteptări pozitive față de ei, dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară, exprimarea preocupării față de situația lor, și integrarea lor în activitățile grupului sunt factori de protecție ce pot fi exercitați în cadrul instituției școlare. Prin aceste măsuri se poate împiedica cronicizarea perturbărilor provocate de violență și eventuala transmitere a lor de la o generație la alta.

Există activități variate prin care orice instituție școlară poate ameliora frecvența și intensitatea cazurilor de violență în care sunt implicați atât elevii cât și cadrele didactice. În cazul prevenției, școala se adresează cauzelor generatoare sau semnelor premergătoare unui astfel de comportament, în timp ce în cazul intervenției, școala se adresează în mod direct cazurilor de violență apărute, prin măsuri rapide sau prin măsuri care combină sancțiunile cu asistența. Practic, orice intervenție reușită asupra unui act de violență care apare în spațiul școlar este o măsură eficientă de prevenție a unei situații similare viitoare.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Tranșilvania
de Brașov

O premisă importantă de la care se pornește în acest demers o constituie implicarea activă a elevilor, având în vedere că școala și elevii înregistrează și evaluează diferit fenomenele de violență, iar anumite categorii de elevi, de exemplu cei vulnerabili, au de multe ori șanse reduse de a împărtăși propria viziune privind violența. Activitățile anti-violență de la nivelul unității de învățământ trebuie să aibă la bază o strânsă cooperare și comunicare între toți actorii implicați.

I.8. Concluzii

În relația cu elevii, unii profesori ignoră în totalitate psihologia copilului și a relațiilor interumane, recurgând la diverse expresii și gesturi necontrolate, cu efecte negative asupra acestora. Deși adresate uneori involuntar, formulările ironice, jignitoare, au un efect frustrant asupra elevului, dezvoltând atitudini de opoziție și inhibiție. Un astfel de comportament disprețuitor și jignitor creează la copii un complex de inferioritate.. Toate aceste neajunsuri provin din necunoașterea în profunzime a psihologiei copilului și a consecințelor negative ce apar ca urmare a unei atitudini inadecvate a profesorului. La vârsta școlarității, copiii au o personalitate în formare și de aceea orice experiență neplăcută sau plăcută are repercusiuni. Când sunt ironizați, se simt răniți în orgoliul propriu, iar dacă experiența se repetă, stima față de sine și încrederea scad cu timpul. Alții reacționează violent față de încercarea de a fi umiliți, devin agresivi și-și dezvoltă atitudini ostile față de școală și societate. Apare pericolul insuccesului școlar datorită cercului vicios: umilire – descurajare - refuz. Astfel, copilul se închide în sine, devine timid, nesigur, nu răspunde prompt la cerințele mediului, neîntârziind să apară etichetarea. Datorită tratamentului care i se aplică, copilul tinde a se comporta în consecință, scăderea randamentului determinându- l pe profesor să creadă mai mult în eticheta atribuită, având ca satisfacție ascunsă faptul că a reușit să descopere „un caz”. În urma insuccesului resimțit, elevul se îndepărtează de grup, se izolează și drept rezultat e considerat inadapdat, fără ca cineva să știe cauzele reale ale situației. Cuvintele jignitoare adresate de profesor vin în contradicție cu nevoia sa de afecțiune, securitate, stimă și respect.

Violența are efecte negative asupra sănătății fizice și mentale, precum și asupra dezvoltării sociale a elevilor. Atât victimele, cât și agresorii pot suferi diverse traume fizice sau psihice. Elevii supuși violenței prezintă un comportament de risc ridicat asociat cu anxietate și neputință dobândită,

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

afectarea atașamentului, diminuarea nivelului stimei de sine, cauzând imposibilitatea stabilirii unor relații interpersonale, abuz de substanțe, absenteism școlar, relații sexuale precoce, sentimente de autoblamare și autoculpabilizare care pot genera comportament suicidal. Elevii care au fost agresați au tendința de a avea puțini prieteni cu care să poată comunica ușor și au adesea sentimentul izolării și al singurătății. Asemenea tineri simt incapacitatea lor de a se angaja în situații sociale, se simt neajutorați și incapabili să controleze propriul mediu, fapt ce determină diverse grade de marginalizare, punându-l pe copil într-o ipostază de confruntare personală cu ceilalți, ceea ce împiedică formarea unor deprinderi sociale non-violente. Violența experimentată la școală are impact asupra copilului în diverse sectoare de activitate. Apar trăiri depresive, frică, lipsa de concentrare, erori prin omisiune, întreaga lor dezvoltare cognitivă fiind afectată. Efectul atitudinii profesorului nu depinde atât de intenția pe care a avut-o el, cât de ecoul pe care îl are în conștiința elevului un asemenea comportament.

În continuare, lucrarea își propune să analizeze formele de violență în raport cu actorii implicați și cu direcția de interacțiune de natură violentă între aceștia în spațiul școlar.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECŢIEI SOCIALE ŞI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAŢIEI
NAŢIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Braşov

CAPITOLUL II

II. INVESTIGAREA SITUAŢIILOR ŞI A CAUZELOR CARE DETERMINĂ VIOLENŢA ŞCOLARĂ

II.1. Obiectivele cercetării

Problema violenţei şcolare nu poate fi rezolvată decât prin colaborare multidisciplinară: un prim pas este competenţa generală de a analiza datele problemei, precum: formele prin care se manifestă violenţa şcolară, cauzele acestui fenomen, frecvenţa, stările fizice şi emoţionale ale elevului, după care e necesară mobilizarea tuturor resurselor în vederea identificării căilor eficiente de intervenţie diferenţiată.

Nu este uşor, nici chiar pentru psihologi şi pedagogi experimentaţi, să definească multiplele cauze ale comportamentului şcolar deviant. Iată câteva dintre acestea pe care le voi analiza în cercetarea mea:

1. Antipatia în raport cu şcoala. În acest caz, profesorul trebuie să ducă o muncă imensă de motivare a elevilor, prin:

- a avea aşteptări maxime în raport cu elevii;
- a fi plin de entuziasm pentru obiectul de studiu;
- a comunica elevilor scopurile urmărite, mijloacele şi strategia pe care intenţionează să le utilizeze în acest scop.

În acest fel se determină la elevi asumarea de responsabilităţi şi creşterea întăririlor pozitive, prin atingerea obiectivelor propuse;

- a stabili o atmosferă empatică în clasă;
- a implica elevii în mod activ în procesul de predare / învăţare;
- a sublinia că fiecare lecţie transmite ceva foarte important pentru viaţa elevilor;
- a cultiva încrederea de sine a elevilor;
- a folosi interesele şi cunoştinţele anterioare ale elevilor;
- a utiliza curiozitatea naturală a elevilor, aducându-le în faţă un arsenal variat de tehnici şi mijloace;

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

- a provoca elevii prin solicitările la care trebuie să răspundă și care nu trebuie să fie nici excesiv de ușoare, dar nici exagerat de dificile;

- a întări pozitiv comportamentele dezirabile;

- a planifica diferențiat activitățile de învățare, în funcție de interesele, nevoile, abilitățile elevilor;

- a utiliza din când în când competiția între elevi.

2. *Nevoia de recunoaștere socială, mai ales din partea colegilor.* Aceasta se poate realiza doar prin provocarea autorității profesorului.

3. *Izolarea socială.* Apare în cazul elevilor labili psihic, marginalizați în grupul școlar, care, din dorința de a se integra în grup, provoacă probleme, generând multiple violențe fie verbale, fie fizice.

4. *Ignorarea regulilor, conștientă sau inconștientă.* De cele mai multe ori am putut observa că elevii ignoră regulile de bună conduită conștient deoarece, consideră că acesta este cel mai simplu mod de a ieși în evidență.

5. *Pornirea spre agresivitate.*

6. *Anxietatea,* provocată și de profesor, dacă acesta are obiceiul să judece elevul în fața colegilor etc.

7. *Modul de manifestare al profesorului.* Există mai multe atitudini inadecvate ale profesorului, care pot crea probleme de disciplină. Și anume:

- asuprirea elevilor;

- ignorarea lor disprețuitoare;

- evaluarea constant negativă a elevilor.

Din cele expuse anterior derivă violența, pornirea spre agresivitate a elevilor, atât în relațiile cu ceilalți colegi, cât și în relația cu profesorii. Mă voi referi în primul rând în acest studiu la violența școlară și comportamentul deviant ca formă de manifestare a elevilor de etnie romă, care sunt în ciclul primar, dar au vârsta mai mare de 10 ani, cum privesc profesorii și părinții această problematică destul de delicată.

Studiul pe care l-am efectuat are drept obiectiv general investigarea diferențelor în percepția **violentei școlare**, în relațiile profesor-elev sau elev-elev și stabilirea unui set de recomandări în ce privește intervenția diferențiată, asupra diminuării fenomenului de violență școlară.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Obiectivele cercetării vizează:

- Evaluarea dimensiunilor fenomenului de violență în școală;
- Identificarea situațiilor de violență școlară și elaborarea unei tipologii a fenomenului;
- Identificarea cauzelor generatoare ale violenței în școală;
- Elaborarea unui set de recomandări, destinat cadrelor didactice și părinților, cu scopul de ameliorare a fenomenului violenței în școală.
- Includerea elevilor agresivi într-un program de consiliere.

II.2. Ipotezele cercetării:

Voi enumera în acest subcapitol ipotezele principale, însoțite de un set de ipoteze secundare, pentru a fixa coordonatele cercetării:

1. Genul și statutul influențează percepția asupra intensității violenței școlare, în relațiile profesor-elev sau elev-elev

1.1. Genul influențează percepția asupra intensității violenței școlare: există diferențe semnificative între subiecții de gen masculin și subiecții de gen feminin în sensul că subiecții de gen feminin manifestă mai puține forme de devianță școlară sau se manifestă prin alte modalități mai puțin violente;

1.2. Statutul influențează percepția asupra intensității violenței școlare: există diferențe semnificative între subiecții-martor și subiecții-victimă în privința percepției intensității acestei forme de violență;

1.3. Există *efecte de interacțiune* între gen și statut asupra percepției intensității violenței școlare.

2. Există un potențial agresiv în creștere la elevii de etnie romă, și nu numai față de ceilalți elevi din ciclul primar

2.1. Ciclul școlar în care se află elevii influențează percepția asupra cauzelor violenței școlare: există diferențe semnificative între subiecții claselor a IV –a și subiecții de din clasele mai mici în privința percepției cauzelor violenței școlare.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

II.3. Variabilele cercetării

A. Variabile independente:

1. **Genul subiectului:** masculin/ feminin
2. **Statutul subiectului:** martor/ victimă

B. Variabile dependente:

1. Percepția **intensității** violenței școlare, în relațiile interpersonale din mediul școlar;
2. Percepția **cauzelor** violenței școlare, în relația profesor-elev sau elev-elev.

II.4. Metode și tehnici de cercetare

În această cercetare am folosit următoarele metode și tehnici de cercetare:

1) Observația naturalistă - cea în care am observat comportamentele care au apărut, fără a le modifica sau interfera cu ele. Avantajul este aprecierea comportamentului în cadru lui natural, iar dezavantajul fiind dificultatea de a fi total obiectiv sau neimplicat.

2) Metoda experimentală. Coloana vertebrală a cercetării psihologice este experimentul, o cercetare care implică manipularea uneia sau mai multor variabile, ceea ce conduce la descoperirea de relații cauză – efect. În experiment, am variat sistematic condițiile pentru a înregistra efectele lor asupra comportamentului. Condițiile care se pot schimba în experiment se numesc variabile și ele pot fi variabile prin care diferă subiecții (sex, vârstă, nivel cultural, etnie etc.), iar măsurile ce vor fi culese sunt diferite valori. Variabilele pe care le poate lua în considerație, schimbă sau manipulează cercetătorul se cheamă variabile independente, iar cele măsurate pentru a vedea cum se schimbă prin manipularea experimentală se cheamă variabile dependente (depind de nivelul schimbării variabilelor independente). Un al treilea tip de variabile sunt cele explicative, cum ar fi: anxietatea, depresia, motivația, ca elemente de legătură între celelalte două tipuri. Această metodă include un grup experimental (pe care se desfășoară întreaga procedură) și un grup de control, sau grup martor. Ambele grupuri sunt măsurate inițial și după experiment, pentru a face comparații statistice.

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

Experimentul ridică și probleme de eșantionare (eșantion reprezentativ sau aleator, simplu sau stratificat).

3) Observația – face parte din metodele descriptive constând în urmărirea sistematică și înregistrarea exactă atât a manifestărilor comportamentale ale individului sau grupului, cât și a elementelor contextului situațional în care acestea se produc.

4) Convorbirea – o metodă veche de cunoaștere interumană. Este o metodă marcată de subiectivism, pentru că întotdeauna este o distanță (uneori apreciabilă) între ceea ce se spune și ceea ce gândește, sau ceea ce face o persoană. Convorbirea este o discuție desfășurată între cercetător și subiectul (subiecții) investigat cu scopul de a obține relatări clare asupra părerilor, opiniilor, credințelor, care permit culegerea de informații diagnostice.

Avantajele metodei provin din aceea că ea permite un acces mai direct la viața internă a subiectului (opinii, atitudini, interese, convingeri, aspirații, conflicte, prejudecăți, mentalități, sentimente sau valori), prin care se reliefează unicitatea și individualitatea persoanei. Metoda poate completa și alte căi de investigație mai elaborate sau standardizate (experimentul, chestionarul sau testele), pentru a obține informații relevante, care personalizează investigația.

5) Ancheta pe bază de interviu

Ca metodă de cercetare psihologică, face din obiectul ei și instrument și scop, căci ne ajută să cunoaștem omul cu ajutorul lui. Prin sondarea faptelor, atitudinilor și opiniilor pe care le are, îl ajutam în același timp să se cunoască mai bine.

Schema operațională generală a anchetei se bazează prin culegerea de informații prin întrebare – răspuns. În sens mai larg ea presupune colectarea sistematică de informații cu privire la trebuințele, motivațiile, aspirațiile, credințele, valorile, maniera de a trăi, de a munci etc. a persoanelor și grupurilor din care fac parte, fie ele mai mici (colectivul de elevi, echipa sportivă, grupul de muncă), fie populații largi.

Interviul de cercetare reprezintă o tehnică de obținere, prin întrebări și răspunsuri, a informațiilor verbale de la indivizi și grupuri umane în vederea verificării ipotezelor sau pentru descrierea științifică a fenomenelor socio-umane.

Consider că această tehnică este adecvată pentru realizarea cercetării, întrucât îmi propun să verific ipotezele de la care pornesc prin studierea interpretativă a informațiilor culese. Astfel ofer posibilitatea persoanelor intervievate să îmi dea răspunsuri deschise, prin intermediul cărora să își

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

exprime opiniile proprii, fără a fi constrânse de o listă restrânsă de răspunsuri posibile. Astfel măresc posibilitatea de a primi informații noi, la care nu m-am gândit anterior, dar pe care unii dintre respondenți ar putea să le considere adecvate pentru obiectul cercetării mele.

Un alt element care m-a determinat să aleg ca metodă de cercetare ancheta prin interviu este acela că prin contactul direct pe care îl realizez cu persoanele intervievate pot să observ concordanța sau, dimpotrivă, discordanța dintre răspunsurile verbale și comportamentul nonverbal, care fie poate confirma, susține și întări cele spuse, fie poate plasa informațiile sub semnul îndoielii.

De asemenea, prin adoptarea acestei metode de cercetare îmi asum riscul că oamenii, știind că vor face subiectul unei cercetări, vor încerca să identifice răspunsurile care mie mi-ar plăcea să le primesc, pentru a-mi furniza informațiile care le-aș dori. Dar consider că acest minor dezavantaj va putea fi înlăturat prin asigurarea persoanei intervievate că în cazul cercetării de față nu există răspunsuri greșite sau corecte, ci doar opinii ce duc la conturarea unei idei generale cu privire la problemele studiate.

Voi alege să aplic din tipurile de interviu existente **interviul structurat**. Acesta se caracterizează prin faptul că încă dinaintea desfășurării interviului, întrebările au fost deja formulate în funcție de tema prezentată în cercetare. Pe parcursul desfășurării interviului nu pot fi modificate întrebările și nici ordinea lor, nu pot fi adăugate noi întrebări sau omise unele întrebări deja existente. Acest lucru mă ajută să mențin discuția în registrul corect, să nu mă abat de la subiect și să primesc răspunsuri punctuale cu privire la subiectul discutat.

Fiind elaborate înaintea desfășurării interviului propriu-zis, întrebările vor fi analizate și verificate astfel încât să construiască fundamentul unei discuții coerente, care să acopere pe cât posibil subiectul interviului.

Am preferat acest tip de interviu înaintea celui semistrukturat sau nestructurat în dorința de a acoperi prin întrebări o arie cât mai mare a temei discutate, asigurându-mă astfel că nu voi omite niciun aspect important, pe care să mi-l amintesc după ce respondentul nu mai este la dispoziția mea.

Ca **procedeu** de aplicare a interviului voi pleda pentru interviu, astfel mărinnd gradul de interacțiune dintre mine și interlocutor, având posibilitatea să-i observ în același timp comportamentul nonverbal, precum și să aduc ulterioare lămuriri cu privire la neclaritățile pe care le-ar putea genera întrebările pentru respondenți.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

6) Ancheta pe bază de chestionar presupune:

- pregătirea anchetei;
- redactarea și aplicarea chestionarului;
- prelucrarea și interpretarea rezultatelor obținute;
- redactarea raportului final;

Ancheta își formulează anumite obiective, apoi în funcție de aceste obiective prealabile se formulează ipoteze generale sau specifice, care dau sensul anchetei, căci acestea urmează să fie testate prin formularea întrebărilor.

Eșantionarea este extrem de importantă, căci conferă anchetei un caracter de sondaj. Problema de bază a operației este legată de reprezentativitatea eșantionului ales, care trebuie să reproducă toate grupurile și caracteristicile esențiale ale populației.

II.5 Eșantionul de subiecți investigați

Cercetarea a avut loc în perioada ianuarie – martie 2014. La cercetare au participat elevii clasele III-IV de la Școala cu clasele I-IV structura Lunca, elevii clasele III-IV de la Școala Gimnazială „Ștefan cel Mare” Cetatea de Baltă și elevi ai claselor III –IV din cadrul Școlii Gimnaziale „Ion Bianu”, Valea Lungă, precum și profesorii acestora. Școlile sunt situate în mediul rural.

Marea majoritate a părinților sunt muncitori, șomeri, iar alții sunt plecați la lucru în străinătate, copiii fiind lăsați în grija bunicilor sau a rudelor. Peste 25% dintre elevi sunt de etnie romă.

Înainte de aplicarea instrumentului s-a realizat o documentare asupra efectivelor claselor și asupra distribuției în funcție de gen. Voi analiza în prim plan percepția elevilor față de formele și cauzele manifestării violenței școlare, ulterior într-o nouă analiză să identificăm și percepția cadrelor didactice.

Distribuția celor 140 de subiecți în funcție de cele 4 variabile independente, considerate simultan, este prezentată mai jos:

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Tabelul 1: Distribuția subiecților

variabile independente		Număr subiecți
gen feminin	martor	35
	victimă	35
Gen masculin	martor	35
	victimă	35
Elevi din clasa a III –a	Martor	30
	Victimă	30
Elevi din clasa a IV a	Martor	40
	Victimă	40

Designul experimental ce rezultă din prezentarea ipotezelor de cercetare, a variabilelor dependente și independente și a distribuției subiecților este de tipul:

Tabel 2. Designul experimental

Gen statut	martor	victimă
masculin	Grup I	Grup II
feminin	Grup III	Grup IV

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

CAPITOLUL III

III. INTERPRETAREA DATELOR

În prima etapă a cercetării, *culegerea datelor de la subiecți*, s-a realizat o testare inițială pentru a identifica cele mai frecvente forme și cauze ale violenței școlare în relațiile profesor-elev, elev-elev .

La aceasta au participat 70 de subiecți, 35 subiecți de gen masculin, 35 de subiecți de gen feminin. În pretestare s-a pornit de la definirea violenței ca “*utilizarea puterii fizice sau psihice în sensul constrângerii unei persoane, grup, rezultatul constând în diferite grade de lezare a celuilalt*”. Drept urmare, violența școlară constă în orice comportament deviant în relație cu școala.

Chestionarul aplicat în pretestare a solicitat subiecții ca, pornind de la această definiție, să noteze, în primul rând, 5 comportamente violente/ inadecvate în mediul școlar și în al doilea rând 5 cauze pe care le atribuie acestui fenomen.

După aplicarea chestionarelor, s-a realizat o analiză a acestor forme și cauze, identificând sinonimiile și grupând răspunsurile; astfel, s-a obținut o listă de 10 forme și o listă de 15 cauze, cărora li s-a calculat un indicator, și anume, frecvența – numărul de chestionare în care răspunsul respectiv a apărut. Din aceste 15 forme au fost alese pentru chestionarul aplicat în cercetarea propriu-zisă, 5 forme și 12 cauze, prin calcularea mediei frecvențelor și eliminarea itemilor submedie.

În a doua etapă a cercetării, comportamentele, respectiv cauzele identificate au stat la baza construirii unui instrument pentru investigarea violenței școlare. Instrumentul a fost testat pe un număr de 40 de subiecți, câte 20 elevi din fiecare nivel de clase, în vederea *verificării consistenței interne a itemilor*.

În a treia etapă a cercetării, *aplicarea chestionarului*, în primul rând, li s-a prezentat subiecților o listă cu 5 comportamente violente relevante, pe o scală de răspuns cu cinci trepte (*foarte des, des, câteodată, rar, foarte rar*), prezența reală în grupul lor a acestora. Apoi, li s-a cerut opinia față de diferitele cauze ale violenței școlare. În acest sens, li s-a prezentat o listă cu 12 cauze posibile ale violenței, urmând ca ei să aprecieze fiecare cauză, pe aceeași scală de răspuns, după

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

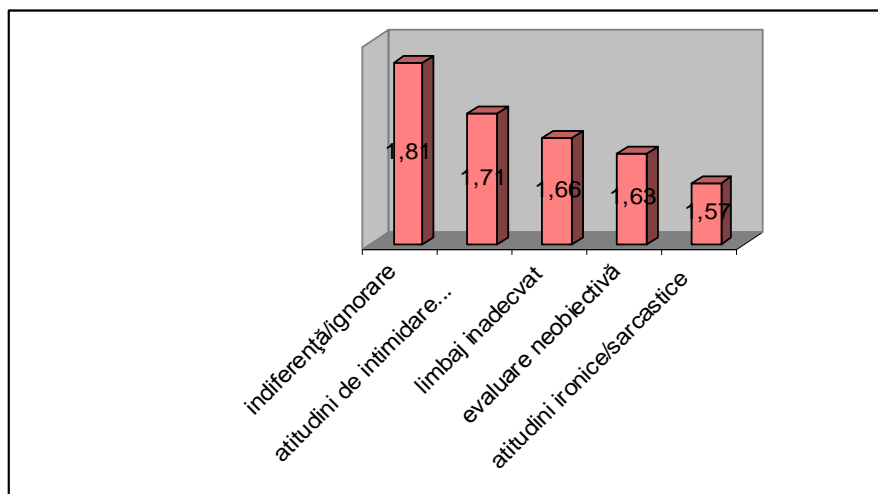
Universitatea
Transilvania
de Brașov

modalitatea în care explică și percep aceste comportamente. Pentru repartizarea subiecților în funcție de variabila independentă "experiența de martor/ victimă", s-a aplicat proba frecvenței asupra răspunsurilor acordate de către subiecți la itemul vizând măsura în care au fost martori sau **victime** ale unor comportamente inadecvate/ violente în mediul școlar.

III.1. Prelucrarea statistică a datelor

Într-o primă etapă, s-au calculat mediile răspunsurilor pe item, în vederea stabilirii unei ierarhii a intensității cu care e percepută violența școlară, respectiv a unei ierarhii a cauzelor atribuite acestui tip de violență. Se constată că elevii percep această formă de violență cu intensitatea reprezentată mai jos.

Grafic 1. Distribuția ierarhică a mediilor percepției intensității violenței

De asemenea, consideră conduitele violente ale profesorilor și colegilor de clasă sau de școală explicate, în ordine, de cauzele reprezentate în Graficul 2.

Am prezentat cumulate atât cauze ale violenței profesor-elev, cât și ale violenței elev-elev.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

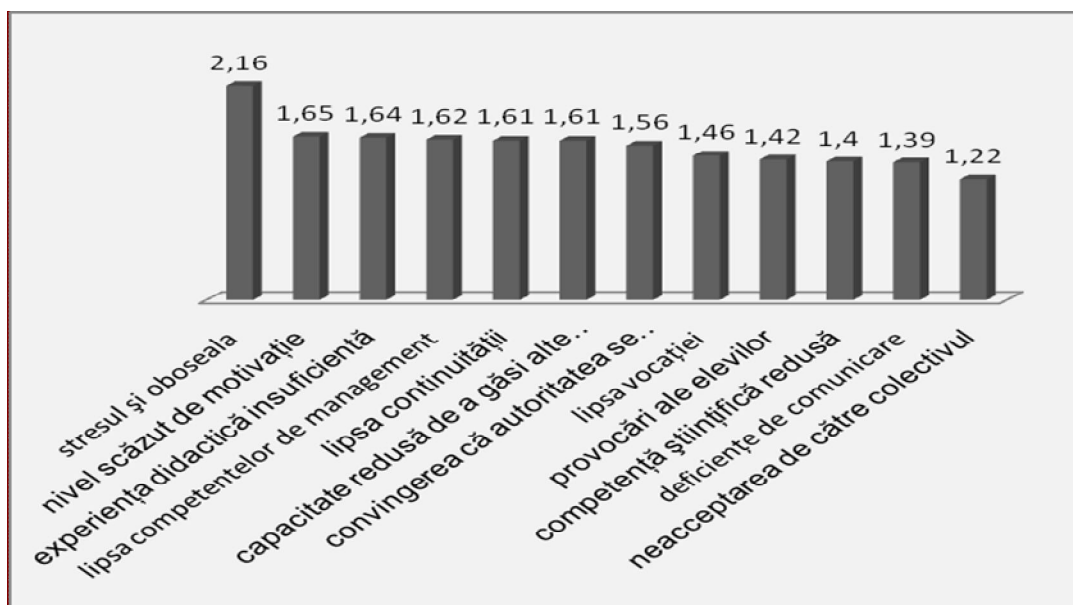
MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Grafic 2. Distribuția ierarhică a mediilor percepției cauzelor violenței

Analizând, se constată că, pe ansamblu, subiecții de gen masculin percep violența școlară în relația profesor-elev din cadrul propriului grup școlar ca fiind mai intensă, spre deosebire de cei de gen feminin. Acest aspect este reprezentat în **Graficul 3**.

Parteneri:

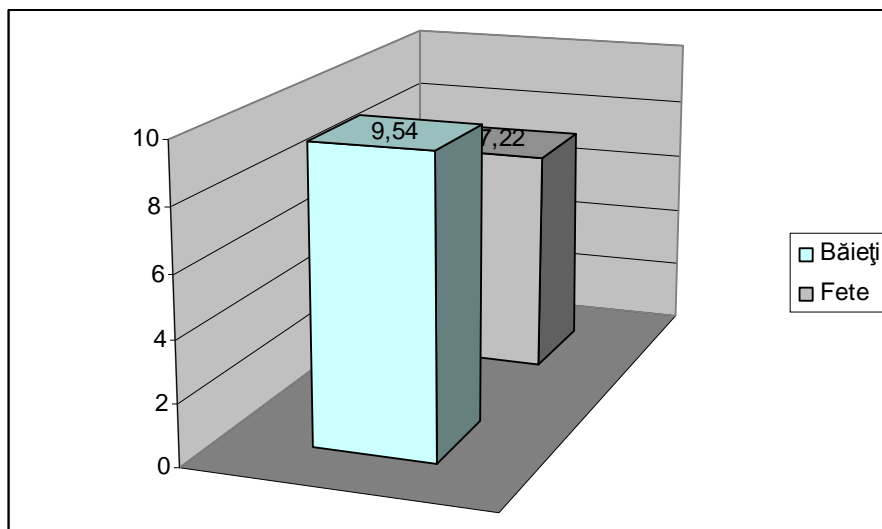

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

Grafic 3. Percepția intensității violenței în relația profesor-elev, în funcție de gen

În continuare, s-au calculat mediile pe item a celor două categorii de subiecți, după care s-au comparat cele două eșantioane cu ajutorul testului *t*; aceasta, în vederea identificării diferențelor semnificative prezente în răspunsurile acestora. Rezultatele sunt prezentate în **Tabelul 3**.

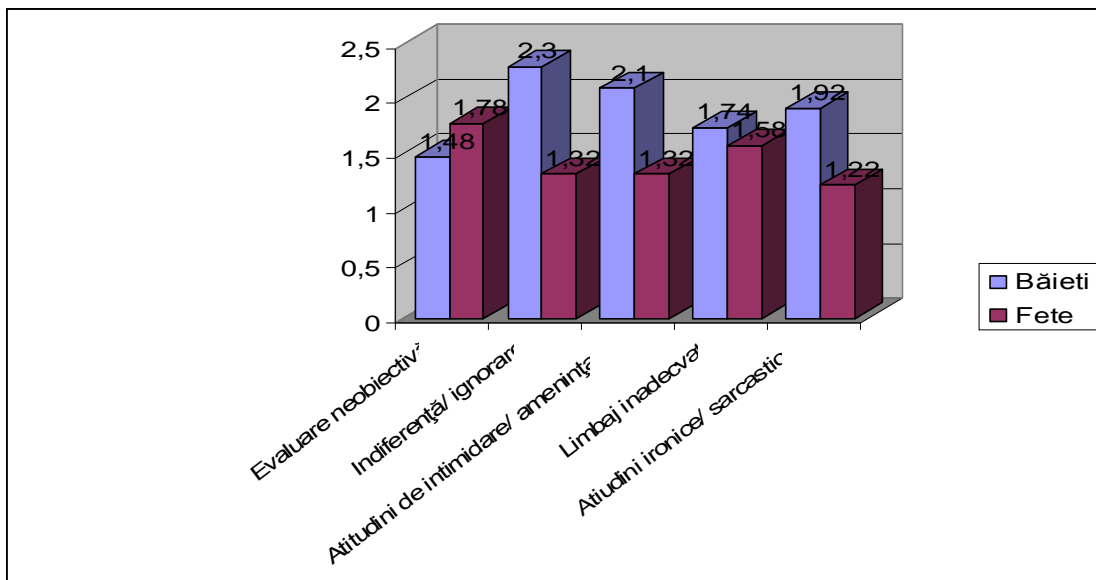
Tabel 3. Rezultatele subiecților la testul *t*

Itemul	Media		Valoarea lui <i>t</i>	Prag de semnificație	
	Masculin	Feminin			
1	Evaluare neobiectivă	1,48	1,78	-1,67	$p < 0,09$
2	Indiferență/ ignorare	2,3	1,32	5,13	$p < 0,01$
3	Atitudini de intimidare/ amenințare	2,1	1,32	3,39	$p < 0,01$
4	Limbaș inadecvat	1,74	1,58	0,74	$p < 0,45$
5	Atitudini ironice/ sarcastice	1,92	1,22	3,36	$P < 0,01$

Parteneri:

De menţionat că aprecierea s-a făcut pe o scală în cinci trepte, iar cotarea frecvenţei cu care sunt prezente comportamentele violente ale profesorilor şi ale elevilor s-a realizat acordând 4 puncte comportamentului *foarte des* întâlnit, 3 puncte celui *des* întâlnit, 2 celui *câteodată*, 1 punct celui *rare*, 0 pentru un comportament *foarte rar* întâlnit. În consecinţă, media teoretică este 2 şi interesează abaterea de la această medie, a mediilor observate în rândul subiecţilor de ambele genuri, pentru fiecare comportament violent în mediul şcolar. Cu cât media observată este mai mare, cu atât acel comportament este mai intens. Astfel, în **Graficul 4**, este reprezentată percepţia intensităţii fiecărei forme de violenţă şcolară, din punctul de vedere al genului:

Grafic 4. Percepţia intensităţii fiecărei forme de violenţă şcolară, în funcţie de gen

Rezultatele la testul t indică faptul că există diferenţe semnificative statistice ($p < 0,01$) în privinţa a trei comportamente, între modul în care percep băieţii şi respectiv fetele prezenţa fiecăruia în propriul grup şcolar, şi anume: băieţii consideră *indiferenţa/ignorarea* ($t(98) = 5,13$), *atitudinile de intimidare/ameninţare* ($t(98) = 3,39$) şi *atitudinile ironice/sarcastice* ($t(98) = 3,36$) comportamentele violente des întâlnite în relaţiile şcolare, spre deosebire de fete, care le consideră mai puţin întâlnite.

Parteneri:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

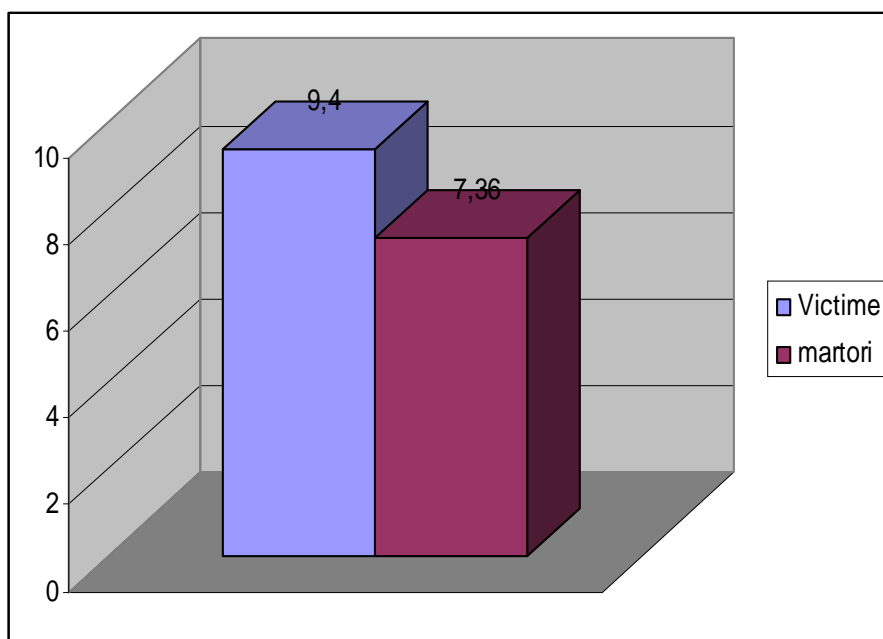

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

Ipoteza nr. 1.2.

Pentru investigarea *influenței statutului asupra percepției prezenței violenței școlare* s-a calculat scorul total la itemii vizând această dimensiune. În urma aplicării testului t, s-a obținut $t(98) = 3,93$, $p < 0,01$, ceea ce înseamnă că subiecții - victimă percep violența din cadrul acestei relații ca fiind mai intensă, spre deosebire de subiecții-martor, după cum se poate observa și în **Graficul 5**.

Grafic 5. Percepția intensității violenței școlare, în funcție de statutul subiectului

Ulterior, am comparat cu ajutorul testului t cele două categorii de subiecți determinate de statut. Rezultatele sunt prezentate în **Tabelul 4**.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Tabel 4. Rezultatele subiecților la testul t

Itemul		Media		Valoarea lui t	Prag de semnificație
		Martor	Victimă		
1	Evaluare neobiectivă	<i>1,52</i>	<i>1,74</i>	<i>-1,21</i>	<i>p < 0,22</i>
2	Indiferență/ ignorare	<i>1,76</i>	<i>1,86</i>	<i>-0,46</i>	<i>p < 0,64</i>
3	Atitudini de intimidare/ amenințare	<i>1,42</i>	<i>2</i>	<i>-2,46</i>	<i>p < 0,05</i>
4	Limbaj inadecvat	<i>1,34</i>	<i>1,98</i>	<i>-3,13</i>	<i>p < 0,01</i>
5	Atitudini ironice/ sarcastice	<i>1,32</i>	<i>1,82</i>	<i>-2,33</i>	<i>p < 0,05</i>

Cu cât media observată este mai mare, cu atât acel comportament este întâlnit mai des. Astfel, în **Graficul 6**, este reprezentată percepția intensității fiecărei forme de violență școlară, din punctul de vedere al statutului:

Parteneri:

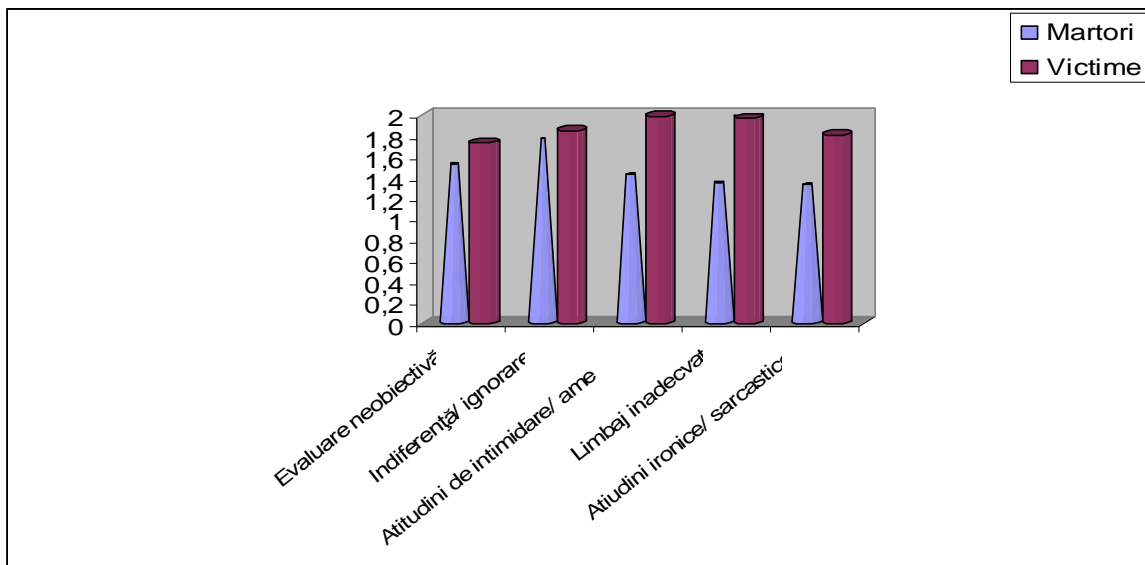

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

Grafic 6. Percepția intensității fiecărei forme de violență școlară, în funcție de statutul subiectului

Se constată că trei dintre aceste medii sunt semnificative din punct de vedere statistic, și anume: *atitudini ironice/ sarcastice*, *atitudini de intimidare/ amenințare*, *limbaj inadecvat* deci, subiecții - victimă le consideră comportamentele violente în mediul școlar spre deosebire de subiecții- martor, care le consideră mai puțin întâlnite. Băieții au obținut scorurile scăzute la toți itemii, în comparație cu fetele, care au performanțe mai ridicate.

În ce privește cele patru grupe de subiecți, în funcție de cele patru variabile considerate simultan, distribuția mediilor pe item este următoarea.

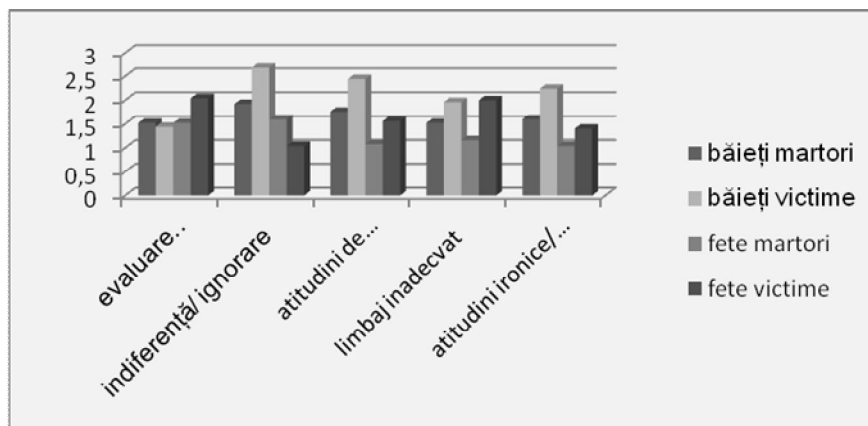
Parteneri:

Tabel 6. Distribuția mediilor pe item la cele patru grupe de subiecți

Grupul de subiecți/ media pe item	1	2	3	4	5
Grup I (masculin-martor)	1,52	1,92	1,76	1,52	1,6
Grup II (masculin-victimă)	1,44	2,68	2,44	1,96	2,24
Grup III (feminin-martor)	1,52	1,6	1,08	1,16	1,04
Grup IV (feminin-victimă)	2,04	1,04	1,56	2	1,4

Având în vedere aceste valori, în **Graficul 7** este reprezentată percepția intensității violenței școlare la cele patru grupe de subiecți.

Grafic 7. Percepția intensității violenței pe grupe de subiecți

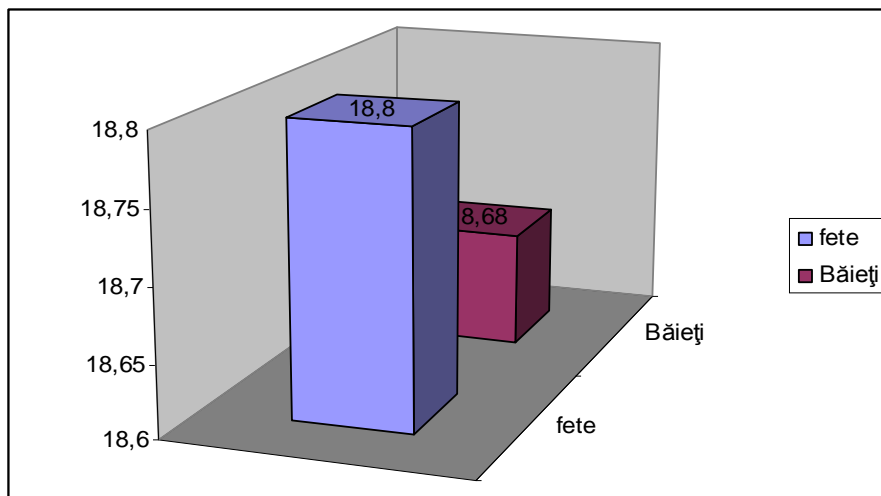

Ipoteza nr. 2.1.

Pentru investigarea *influenței cilcului școlar al elevilor asupra percepției cauzelor violenței școlare*, se constată că, pe ansamblu, subiecții de gen masculin atribuie într-un grad mai mare cauzele respective violenței școlare spre deosebire de cei de gen feminin. Acest aspect este reprezentat în **Graficul 8**.

Parteneri:

Grafic 8. Percepția cauzelor violenței școlare în funcție de gen

În continuare, s-au calculat mediile pe item a celor două categorii de subiecți, după care s-au comparat cele două eșantioane cu ajutorul testului t; aceasta, în vederea identificării diferențelor semnificative prezente în răspunsurile acestora. Rezultatele sunt prezentate în **Tabelul 7.** *Tabel*

7. Rezultatele subiecților la testul t

Itemul	Media	
	Masculin	Feminin
<i>Provocări ale elevilor</i>	1,5	1,34
<i>Deficiențe de comunicare</i>	1,22	1,56
<i>Lipsa competențelor de management a clasei</i>	1,78	1,46
<i>Nivel scăzut de motivație (recunoaștere socială, remunerare)</i>	1,86	1,44
<i>Capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității</i>	1,58	1,64
<i>Convingerea că autoritatea se obține prin violență</i>	1,66	1,46
<i>Stresul și oboseala unui program încărcat</i>	2,3	2,02

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

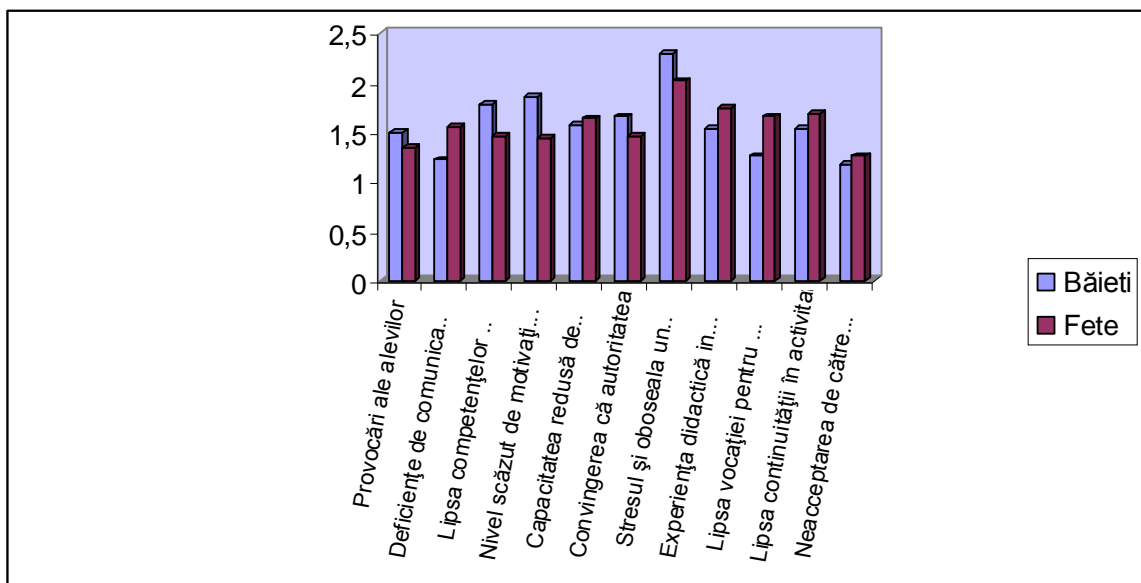
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

<i>Experiența didactică insuficientă</i>	1,54	1,74
<i>Lipsa vocației pentru această profesie</i>	1,26	1,66
<i>Lipsa continuității în activitate la aceeași clasă</i>	1,54	1,68
<i>Neacceptarea de către colectivul școlii</i>	1,18	1,26
<i>Competență științifică redusă</i>	1,26	1,54

Cu cât media observată este mai mare, cu atât acea cauză explică într-un grad mai mare acest aspect. Astfel, în **Graficul 9**, este reprezentată percepția cauzelor violenței profesorilor, din punctul de vedere al genului:

Grafic 9. Percepția fiecărei cauze, în funcție de genul subiectului

Rezultatele la testul indică faptul că există diferențe semnificative în privința a patru cauze, între modul în care băieții și respectiv fetele le percep ca explicând această formă de violență. Fetele consideră că *lipsa vocației pentru profesie a profesorilor din mediul urban față de cei din mediul rural și deficiențele de comunicare între elevii de la sat și cei de la oraș*, explică mai des aceste comportamente violente în relațiile dintre elevii de la oraș și cei de la sat, spre deosebire de băieți,

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
AradIstituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
ANFOȘDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

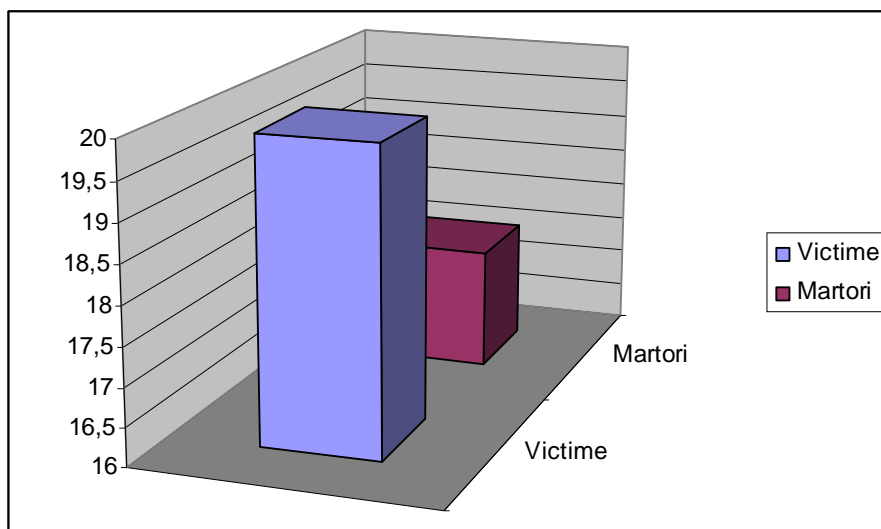

Universitatea
Transilvania
din Brașov

care atribuie *lipsa competențelor de management a clasei și nivelul scăzut de motivație* drept cauze ale acestor comportamente inadecvate ale profesorilor în relația cu elevii.

Pentru investigarea *influenței statutului asupra percepției cauzelor violenței în relația profesor-elev*, se constată că, pe ansamblu, subiecții victimă atribuie într-un grad mai mare cauzele respective violenței în relația profesor-elev spre deosebire de subiecții- martor. Acest aspect este reprezentat în **Graficul 10**.

Grafic 10. Percepția cauzelor din perspectiva statutului

Apoi, s-au comparat cu ajutorul testului t Student pentru eșantioane independente cele două categorii de subiecți determinate de statut în vederea stabilirii diferențelor de percepție existente. Rezultatele sunt prezentate în **Tabelul 8**.

Tabel 8. Rezultatele subiecților la testul

Itemul	media	
	Martor	victimă
16	1,58	1,26
17	1,52	1,26

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

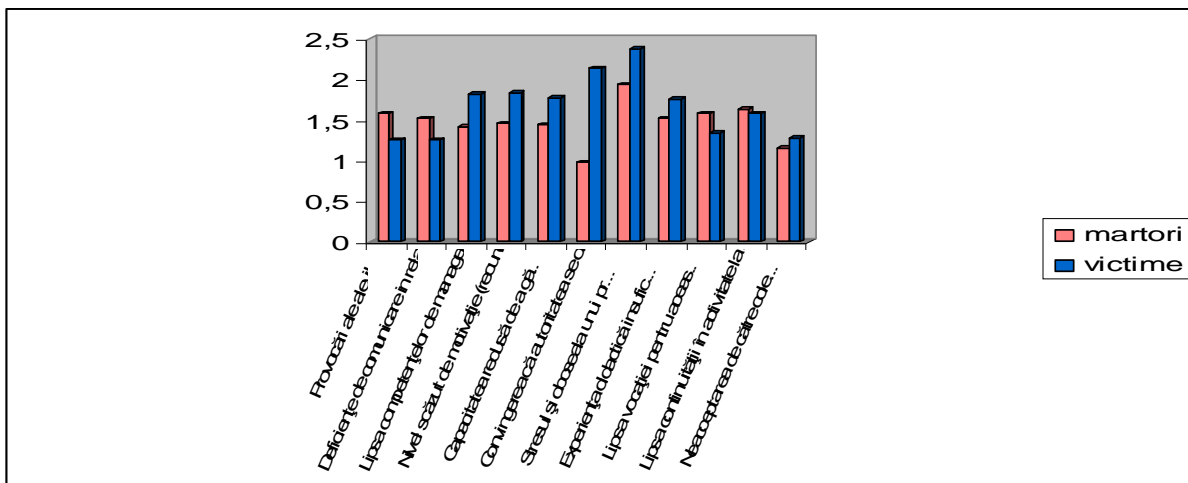
	<i>elevii</i>		
I18	<i>Lipsa competențelor de management a clasei</i>	1,42	1,82
I19	<i>Nivel scăzut de motivație (recunoaștere socială, remunerare)</i>	1,46	1,84
I10	<i>Capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității</i>	1,44	1,78
I11	<i>Convingerea că autoritatea se obține prin violență</i>	0,98	2,14
I12	<i>Stresul și oboseala unui program încărcat</i>	1,94	2,38
I13	<i>Experiența didactică insuficientă</i>	1,52	1,76
I14	<i>Lipsa vocației pentru această profesie</i>	1,58	1,34
I15	<i>Lipsa continuității în activitate la aceeași clasă</i>	1,64	1,58
I16	<i>Neacceptarea de către colectivul școlii</i>	1,16	1,28
I17	<i>Competență științifică redusă</i>	1,32	1,48

Cu cât media observată este mai mare, cu atât cea cauză explică în mai mare măsură comportamentul inadecvat al profesorilor în relația cu elevii. Astfel, în **Graficul 11**, este reprezentată percepția cauzelor din punctul de vedere al statutului subiectului.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
AradIstituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

Grafic 11. Percepția fiecărei cauze, în funcție de statutul subiectului

Cinci dintre aceste cauze sunt semnificative statistic, și anume: *provocările elevilor, lipsa competențelor de management a clasei, nivel scăzut de motivație, capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității, convingerea că autoritatea se obține prin violență*.

Analizând, se observă că subiecții - martor atribuie mai des *provocările elevilor* drept cauze, spre deosebire de subiecții- victimă care explică acest fenomen prin *lipsa competențelor de management a clasei, nivelul scăzut de motivație, capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității, convingerea că autoritatea se obține prin violență*.

Ipoteza nr. 2.2

Pentru investigarea efectelor de interacțiune între gen și statut asupra percepției cauzelor violenței școlare, s-a aplicat testul ANOVA Univariate. Se constată că, pe ansamblu, există un efect de interacțiune semnificativ al variabilelor gen și statut asupra percepției cauzelor violenței școlare, în sensul că atât fetele cât și băieții cu statut de martor consideră că aceste cauze explică în mică măsură violența în cadrul acestei relații. În același timp, atât fetele cât și băieții cu statut de victimă le consideră în mare măsură explicații ale acestei forme de violență. Aceste aspecte se observă și în **Graficul 12**.

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

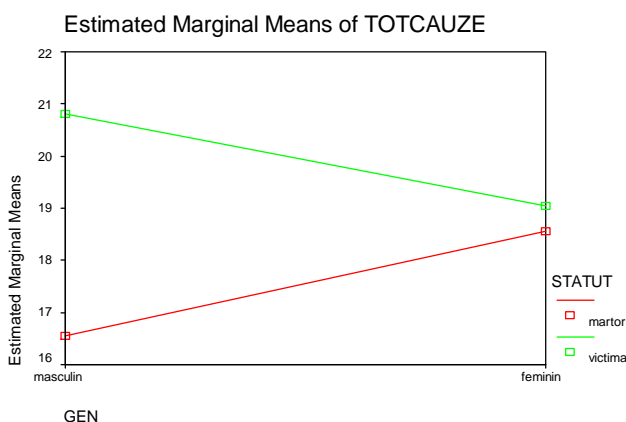

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Grafic 12. Efectul de interacțiune ale variabilelor gen și statut asupra percepției cauzelor violenței școlare

La nivelul itemilor, efecte de interacțiune s-au dovedit a fi semnificativ doar pe dimensiunea itemului 14, *lipsa vocației pentru această profesie* ($F = 10,48$, $p < 0,01$):

Tabel 9. Rezultatele subiecților la testul ANOVA

Itemul	I6	I7	I8	I9	I1	I11	I12	I13	I14	I15	I16	I17
F	0,36	0,47	3,41	0,14	0,01	3,17	1,42	1,64	10,48	2,04	1,02	0,32
Prag de semnificație	$P < 0,37$	$P < 0,49$	$P < 0,06$	$P < 0,7$	$P < 0,9$	$P < 0,7$	$P < 0,23$	$P < 0,2$	$P < 0,01$	$P < 0,15$	$P < 0,31$	$P < 0,57$

Aceasta înseamnă că există o influență semnificativă a variabilelor independente gen și statut asupra percepției acestei cauze, în sensul că atât fetele cât și băieții, cu statut de victimă, o consideră în mică măsură cauză ce explică această violență, în timp ce atât fetele cât și băieții cu statut de martor o atribuie în mare măsură drept cauză, fapt ce se observă și în **Graficul 13**.

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

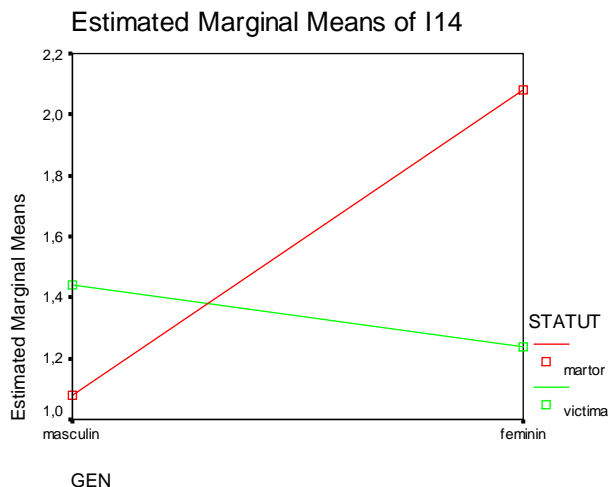
MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Grafic 13. Efectul de interacțiune al variabilelor gen și statut asupra percepției

Deci, există un efect principal al variabilei gen, respectiv statut, asupra percepției cauzelor violenței școlare, în sensul că fetele, respectiv subiecții - victimă, le atribuie în mai mare măsură violenței, spre deosebire de băieții, respectiv subiecți -martor. De asemenea, există diferențe semnificative, după cum s-a precizat, din punctul de vedere al genului asupra itemilor 7, 8, 9, 14 (*deficiențele de comunicare, lipsa competențelor de management a clasei, nivelul scăzut de motivație, lipsa vocației pentru profesie*) în sensul că fetele consideră în mai mare măsură cauze *deficiențele de comunicare și lipsa vocației pentru profesie*, spre deosebire de băieții care atribuie *lipsa competențelor de management a clasei și nivelul scăzut de motivație* drept explicații ale acestui aspect.

Diferențe apar și din punctul de vedere al statutului subiectului asupra itemilor 7, 9, 10, 11 (*provocările elevilor, lipsa competențelor de management a clasei, capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității, convingerea că autoritatea se obține prin violență*) în sensul că subiecții - martor atribuie mai des *provocările elevilor* precum cauze, spre deosebire de subiecții- victimă care explică acest fenomen prin *lipsa competențelor de management a clasei, nivelul scăzut de motivație, capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității, convingerea că autoritatea se obține prin violență*. Mai mult, există un efect de interacțiune între variabila gen și variabila statut asupra itemului I4- lipsa vocației, adică atât fetele cât și băieții, cu

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUUniversitatea
Transilvania
din Brașov

statut de victimă, o consideră în mică măsură cauză ce explică această violență, în timp ce atât fetele cât și băieții cu statut de martor o atribuie în mare măsură drept cauză.

În ce privește cele patru grupe de subiecți, în funcție de cele patru variabile considerate simultan, distribuția mediilor pe item este următoarea:

Tabel 10. Distribuția mediilor pe item la cele patru grupe de subiecți

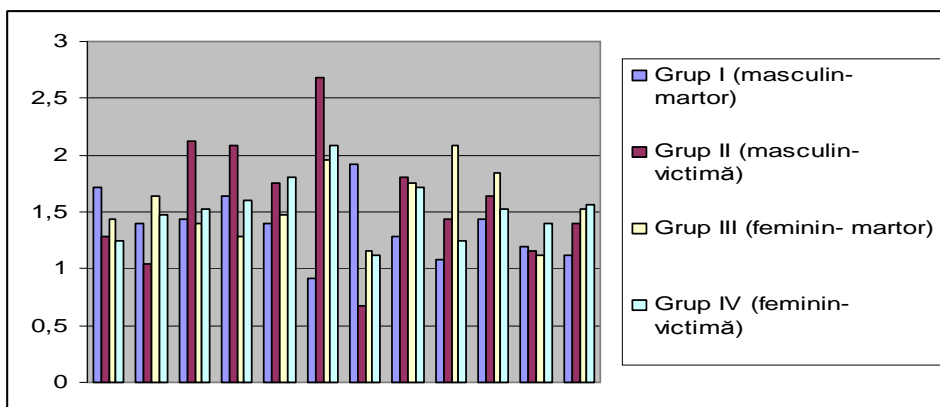
Grupul de subiecți/ media pe item	I 6	I 7	I 8	I 9	I 10	I 11	I 12	I 13	I 14	I 15	I 16	I 17
Grup I (masculin - martor)	1,72	1,4	1,44	1,64	1,4	0,92	1,92	1,28	1,08	1,44	1,2	1,12
Grup II (masculin - victimă)	1,28	1,04	2,12	2,08	1,76	2,68	0,68	1,8	1,44	1,64	1,16	1,4
Grup III (feminin- martor)	1,44	1,64	1,4	1,28	1,48	1,96	1,16	1,76	2,08	1,84	1,12	1,52
Grup IV (feminin- victimă)	1,24	1,48	1,52	1,6	1,8	2,08	1,12	1,72	1,24	1,52	1,4	1,56

Având în vedere aceste valori, în **Graficul 14** este reprezentată percepția cauzelor violenței în relația profesor-elev la cele patru grupe de subiecți.

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

Grafic 14. *Percepția cauzelor violenței școlare pe grupe de subiecți*

În concluzie, în urma prelucrării statistice a rezultatelor subiecților la chestionarul aplicat, cele două ipoteze principale au fost confirmate. Astfel, s-a dovedit că în cadrul grupului investigat, genul și statutul subiectului influențează atât percepția asupra intensității violenței în mediul școlar, cât și percepția cauzelor acesteia, existând diferențe semnificative între modul în care percepe băieții și fetele, respectiv cei martori și cei victime ale unor asemenea comportamente, fenomenul în cauză.

De asemenea, s-a verificat dacă există o corelație semnificativă între modul în care este percepută intensitatea violenței și percepția cauzelor acesteia.. Astfel s-a obținut un coeficient $r = 0,33$, $p < 0.01$, fapt ce semnifică faptul că există o legătură medie, direct proporțională, între percepția intensității și percepția cauzelor, în sensul că dacă percepția violenței în grupul școlar investigat este intensă, ridicată, atunci există tendința ca și cauzalitatea mai sus menționată să explice într-un grad mare această dimensiune.

III.2. Interpretarea rezultatelor obținute

Analiza statistică a răspunsurilor elevilor din grupul școlar investigat a permis confirmarea ipotezelor de cercetare și, implicit, reliefaarea mai multor aspecte referitoare la violența din relația profesor-elev.

În primul rând, se constată că intensitatea cu care sunt percepute aceste comportamente inadecvate în mediul școlar ce pot crea o stare permanentă de inadaptare școlară: pe primul loc aceștia situează indiferența/ ignorarea, urmată de comportamente de intimidare/ amenințare, apoi limbajul inadecvat, evaluarea neobiectivă și pe ultimul loc atitudinile ironice/ sarcastice.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Trnava
din Brno

Astfel, indiferența/ ignorarea profesorilor față de elevi este percepută ca fiind cea mai intensă formă cu care se manifestă violența școlară. Se pare că este o formă nouă de violență, ce a luat amploare în ultima perioadă, având în vedere faptul că nu apare sau apare ca fiind de o intensitate mai redusă în studiile, deși puține, realizate anterior.

Comportamentele de intimidare/ amenințare sunt percepute ca atitudini inadecvate, care există în acest grup școlar. E util de avut în vedere faptul că ne aflăm într-un cadru relațional preponderent masculin, în care gesturile, privirile amenințătoare primează. De asemenea, se includ judecățile de valoare care intimidează și conduc la izolare, marginalizare, fapt ce amenință integrarea elevului în colectivul școlar. Limbajul inadecvat reunește tonul ridicat, injurii, jigniri, insulte. Violența verbală este una mai facilă, consecințele acestora sunt considerate de către profesori ca fiind minore, fără efecte traumatizante asupra elevilor. Astfel, profesorii își asumă un risc mai redus. Evaluarea neobiectivă este o formă subtilă de violență și dificil de contestat, în lipsa unor standarde de notare corespunzătoare. Situarea pe ultimul loc a atitudinilor ironice/ sarcastice derivă din faptul că acestea sunt o constantă în mediul școlar. Ch. Bachmann face precizarea că “școala merge cu sarcasm așa cum mașinile merg cu benzină”, referitor la faptul că e un comportament specific relației școlare. (G. Ferrol, op. cit., p. 140)

Testele de semnificație au permis compararea răspunsurilor fetelor și băieților, respectiv martorilor și victimelor, în ceea ce privește percepția intensității acestor comportamente ale profesorilor, constatându-se că există diferențe semnificative. Astfel, băieții, respectiv subiecții-victimă, consideră această formă de violență mai des întâlnită în grupul investigat, spre deosebire de fete, respectiv subiecții-martor. De asemenea, băieții consideră indiferența/ ignorarea, atitudinile de intimidare/ amenințare și atitudinile ironice/ sarcastice comportamentele violente des întâlnite în relația profesor – elev, spre deosebire de fete, care le consideră mai puțin întâlnite. Subiecții-victimă consideră atitudinile ironice/ sarcastice, atitudinile de intimidare/ amenințare, limbajul inadecvat, comportamentele violente des întâlnite în relația profesor – elev, spre deosebire de subiecții- martor, care le consideră mai puțin întâlnite. Toate aceste diferențe se explică prin faptul că la această vârstă băieții sunt mai nonconformiști și mai excentrici decât fetele, datorită modului diferențiat de structurarea a personalității. Încercarea băieților de a ieși mai mult în evidență, de a fi remarcați, este considerată un act de indisciplină de către profesori și sancționată ca atare. Faptul că martorii le consideră mai rar întâlnite derivă din însăși natura comportamentului, ideea e că efectul atitudinii

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

profesorului nu depinde atât de intenția pe care a avut-o el, cât de ecoul pe care îl are în conștiința elevului un asemenea comportament. De asemenea, se constată că în privința comportamentelor de indiferență/ ignorare, atât băieții cât și fetele cu statut de martor percep această formă de violență ca fiind mai intensă.

În privința percepției cauzelor, se constată că violența școlară este explicată, în ordine, de următoarele cauze: pe primul loc se situează stresul și oboseala unui program încărcat atât din partea elevilor, cât și din partea profesorilor, urmat de nivelul scăzut de motivație, experiența didactică insuficientă, lipsa competențelor de management a clasei, lipsa continuității la aceeași clasă, și capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității, cauze situate pe același loc, convingerea că autoritatea se manifestă prin violență, lipsa vocației, provocări ale elevilor, competență științifică redusă, deficiențe de comunicare și neacceptarea de către colectivul școlii, cauze situate pe ultimul loc. Se observă că pe primele locuri se situează cauze ce țin de însuși sistemul de învățământ, și anume programul, respectiv motivația, în special financiară.

Experiența didactică explică, de asemenea, aceste comportamente, în măsura în care tinerii absolvenți nu găsesc alt loc de muncă și ca primă variantă aleg a preda în învățământ, măcar o perioadă de timp. Motiv pentru care majoritatea cadrelor didactice sunt fără această experiență invocată. De aici decurge lipsa competențelor manageriale și de asemenea, lipsa continuității în activitate, datorată succesiunilor de suplinitori. Autoritatea se manifestă astfel prin forme subtile de violență, intervenind și problema tactului pedagogic, a vocației. Elevii profită de toate aceste cauze, provocându-și profesorii. Astfel se constituie un cerc vicios în care la violență se răspunde cu violență. Pe ultimele locuri sunt menționate cauze precum competența științifică redusă a cadrelor didactice, deficiențele de comunicare și neacceptarea de către colectivul școlii, având ponderi scăzute în raport cu percepția celorlalte cauze.

Se observă că fetele, respectiv subiecții- victimă, atribuie în mai mare măsură aceste cauze violenței, spre deosebire de băieți, respectiv subiecți-martor. Probabil că cei care au experimentat asemenea situații au fost puși în situația de a gândi care anume au fost cauzele care au provocat-o, spre deosebire de martori, care au avut o tangență limitată, privind doar din exterior. Fetele consideră în mai mare măsură deficiențele de comunicare și lipsa vocației pentru profesie drept cauze, spre deosebire de băieți care atribuie lipsa competențelor de management a clasei și nivelul scăzut de motivație drept explicații ale acestui aspect. Subiecții- martor atribuie mai des provocările

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA
1918

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

elevilor precum cauze, spre deosebire de subiecții-victimă care explică acest fenomen prin lipsa competențelor de management a clasei, nivelul scăzut de motivație, capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității, convingerea că autoritatea se obține prin violență. Atât fetele cât și băieții cu statut de martor consideră că, pe ansamblu, aceste cauze explică în mică măsură violența în cadrul acestei relații. Fetele și băieții cu statut de victimă consideră lipsa vocației în mică măsură cauză, în timp ce atât fetele și băieții cu statut de martor o atribuie în mare măsură drept cauză. Aceste diferențe constatate se explică prin faptul că fetele tind a face preponderent atribuirii interne, spre deosebire de băieți care fac atribuiri externe. În același timp, martorii sunt doar pasiv implicați în aceste situații, motiv pentru care explică prin cauze raportate la persoana victimei, spre deosebire de victime, care explică aceste comportamente dând vina pe sistem.

În contextul grupului școlar investigat, aceste diferențe pot fi interpretate având în vedere faptul că predomină băieții, motiv pentru care și violența resimțită este percepută într-un grad mai ridicat. De asemenea, studii anterioare au arătat că ei sunt în mare parte victime, spre deosebire de fete, iar atribuiri care le fac sunt în special externe. Fetele sunt mai conștiincioase, mai puțin recalitrante, însă victime ale unor comportamente subtile, non-agresive.

Implicațiile demersului de cercetare vor lua în considerare aceste diferențe, în vederea construirii unei serii de recomandări privind ariile de ameliorare, în strânsă legătură cu dificultățile semnalate în urma constatărilor făcute.

III.3. Percepției cadrelor didactice față de violența școlară

Pentru realizarea acestui studiu am elaborat un interviu cu 5 întrebări pe care l-am aplicat fiecărui cadru didactic în parte, lotul experimental fiind de 25 de profesori care lucrează la ciclul primar.

Ipoteza cercetării este: există diferențe semnificative între formele de manifestare ale violenței școlare între elevii din mediul urban și mediul rural, primii fiind mai degrabă influențați de anturaj, iar cei din urmă de mass-media și comunicarea defectuoasă cu profesorii.

Obiectivul cercetării: identificarea modalităților de manifestare a violenței și cum combat profesorii aceste fenomene.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

III.4 Rezultatele cercetării

1. Percepția riscului violențelor în mediul școlar.

Școala are un rol important în procesul de socializare al elevilor, de aceea, profesorii, ca agenți educaționali, sunt direct responsabili de comportamentul elevilor. Violența în școli a devenit în ultima perioadă o problemă majoră, iar părerea unanimă a profesorilor este că aceasta e un fenomen care riscă să ia amploare în câmpul educației formale. Cu toate acestea numărul incidentelor violente în școală nu a crescut în mod semnificativ. În ceea ce privește nivelul de securitate, majoritatea profesorilor care au participat la interviu consideră că în instituția de învățământ în care lucrează se pot simți în siguranță. Prin urmare, majoritatea consideră că nu pot deveni victime ale comportamentelor violente ale elevilor

2. Factorii care generează/întrețin circumstanțele producerii incidentelor violente

Din punctul de vedere al profesorilor, principalele cauze ale agresivității copiilor sunt:

- modelele comportamentale agresive învățate în familie;
- adoptarea unor modele de comportament promovate între elevi, care valorizează impunerea în fața celorlalți;
- atragerea atenției prin atitudini sfidătoare;
- etalarea prestigiului prin forță;
- impresionarea colegilor prin atitudini zgomotoase până la agresivitate.

O alta cauză a agresivității este tendința de a se conforma unor modele comportamentale la modă, din dorința de a fi valorizați de cei din jur, de a atrage atenția.

3. Atitudinea cadrelor didactice față de manifestările violente

Atunci când sunt confrunțați cu incidente violente, profesorii încearcă să aplaneze conflictele, discută cu părțile implicate, încearcă să identifice cauzele producerii incidentului, solicită sprijinul consilierului școlar, poliției, solicită, de asemenea, sprijinul familiei. Aceste incidente sunt discutate și în cadrul orelor de consiliere, încercându-se prevenirea izbucnirii altor incidente în rândul elevilor. În cadrul orelor de consiliere, profesorii care lucrează la ciclul primar au dezbătut teme privind prevenirea comportamentului deviant, managementul conflictului, reducerea riscului victimizării. Teme asemănătoare au fost dezbătute și de polițiști, în cadrul parteneriatelor cu Poliția, și consilierii școlari.

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

4. Circumstanțele producerii incidentelor violente

Cele mai frecvente incidente au loc în timpul pauzelor și după ore - seară. În timpul orelor, atmosfera de studiu este adecvată, neexistând schimburi de replici violente, gesturi agresive, comportamente agresive. Un aspect sesizat și de către elevi și de către profesori este acela că unitățile de învățământ în care am desfășurat cercetarea nu au angajat firme de pază și nici paznici. Actele de indisciplină minore, ignorate, nesancționate, având o anumită persistență (violență ascunsă), pot să slăbească reperatele de autoritate și disciplină în școală, conducând astfel la apariția incidentelor majore. Multe acte de indisciplină rămân ascunse din pricină că sunt atât de frecvente, atât de comune și deci acceptate, încât au devenit practic invizibile pentru orice adult care urmărește interacțiunea elevilor în școală. Conform declarațiilor profesorilor, măsurile care ar trebui luate pentru o diminuare a incidentelor violente în școală sunt: emiterea unor regulamente cu bază legală de către ministere, valabile pentru întregul sistem de învățământ; pază permanentă asigurată de agenți de pază, precum și contactul regulat cu polițiștii și jandarmii.

5. Colaborarea cu poliția

Din declarațiile profesorilor, prezența poliției este vizibilă în apropierea școlilor. Cei prezenți au observat polițiști care să legitimizeze persoane suspecte. În ceea ce privește intervenția polițiștilor la solicitările cadrelor didactice aceștia au răspuns cu promptitudine, încercând să găsească soluții optime de rezolvare a situațiilor. În cazul unor incidente violente mai grave, polițiștii au cercetat cazul și, împreună cu conducerea școlii, au încercat să ia cele mai bune măsuri pentru a preveni o eventuală recidivă.

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA
1919

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

CAPITOLUL IV

IV. MĂSURI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A VIOLENȚEI ÎN ȘCOALĂ

Coroborând sugestiile oferite de elevi și profesori cu experiențele unor programe de intervenție dezvoltate în diferite țări ale Europei, am putut construi un model de prevenire și stăpânire a violenței școlare, organizat pe două dimensiuni:

Programe de intervenție la nivelul clasei.

- Elaborarea unui regulament al clasei; elevii sunt cei care negociază regulile și stabilesc sancțiunile în cazul în care nu sunt respectate. Se vor stabili reguli simple care trebuie respectate și care pot fi schimbate la nevoie.

- Inițierea de activități care să vizeze dezvoltarea competențelor personale și sociale ale elevilor. Elevii trebuie învățați ce presupune conviețuirea în societate: a se înțelege reciproc, a asculta, a exprima problemele în cuvinte, a lua decizii colective, a întârzia acțiunea atunci când sunt sub influența stărilor tensionate, a respecta legea. Elevii pot fi responsabilizați prin încredințarea diferitelor sarcini, prin constituirea unui consiliu al clasei.

Ceea ce multe instituții numesc „cultură organizațională” poate fi realizat cu mult succes și la nivelul clasei prin diverse activități comune care să permită o cunoaștere reciprocă, întărirea coeziunii grupului, dezvoltarea sentimentelor de mândrie legate de apartenența la clasa și școala respectivă.

Programe de intervenție la nivelul școlii

- Organizarea unor stagii de formare (în cadrul formării continue), axate pe prevenirea actelor de violență. În absența acestor stagii, chiar și la nivelul școlii se pot înființa grupuri de dezbateri (cu o frecvență lunară) la care să participe profesorii școlii și eventual un consultant extern (psihopedagog, jurist, polițist), în care să se pună în discuție dificultățile muncii de formare a tinerei generații. Situațiile-problemă expuse de unul sau mai mulți protagoniști sunt încredințate grupului și dezbătute în cadrul acestuia.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

- Includerea în cadrul programelor școlare a unor teme speciale care să vizeze dezvoltarea competențelor sociale, formarea comportamentelor prosoziale, dezvoltarea personală, modalități de soluționare negociată a conflictelor.

- Depistarea, mediatizarea și dezbateră actelor de violență școlară. Implicarea elevilor în prevenția actelor de violență.

- Elaborarea unui cod de comportament și disciplină în școală.

- Stabilirea unei colaborări mai strânse cu familia prin implicarea acesteia în cadrul diferitelor activități extrașcolare.

- Înființarea, în cadrul școlii, a unui centru de consultanță cu părinții.

- Organizarea unei asistențe și a unei protecții adecvate pentru victime prin colaborarea cu psihologul școlar, medicul și cu centrele de asistență psihopedagogică.

- Structurarea unor parteneriate (școală, poliție, comunitate).

În momentul de față, la nivelul școlii în discuție sunt asimilate o parte din propunerile de prevenire și stăpânire a violenței școlare, cele de la nivelul clasei, iar la nivelul școlii s-a convenit pentru inițierea grupurilor de dezbateră cu profesorii care și-au propus nu numai analiza situațiilor problemă cu care se confruntă ci și alcătuirea unui ghid pentru dezvoltarea competențelor personale și sociale ale elevilor.

DIRECȚII DE INTERVENȚIE ÎN CAZUL VIOLENȚEI ÎN ȘCOALĂ - consilierea individuală a agresorului și a victimei -

Tipuri de intervenție:

- la nivel individual - la nivel de grup (familie, școală);
- prevenție - intervenție pentru stoparea proliferării comportamentelor nedorite;
- vizând victima vs inițiatorul actului de violență.

CONCEPTUALIZAREA VIOLENȚEI

1. Modelul ABC comportamental- actul violent ca și comportament învățat, inițiat de stimuli și menținut prin consecințe

Implicații pentru intervenție:

a. Etapa de evaluare

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

- vizează: descrierea clară a comportamentului țintă (frecvență, intensitate, durată, etc) și a contingențelor comportamentului (stimulii care îl inițiază și consecințele sale); de exemplu, este important să fie cunoscute locul în care apare mai degrabă comportamentul violent, persoanele implicate, tipul de provocare la care servește comportamentul ca și răspuns etc., precum și consecințele pe termen lung ale comportamentului - dacă duce la reducerea momentană a tensiunilor în grup, la creșterea respectului celorlalți etc; poate fi evaluată și măsura în care elevul este expus la modele de comportament agresiv (în familie, în școală etc.)

- instrumente: fișa de monitorizare a comportamentului în termenii modelului

b. Obiectivele intervenției

- reducerea nivelului comportamentelor agresive

c. Metode și strategii de intervenție

- managementul contingențelor (automanagement, management prin intermediul părinților și profesorilor);

- contractul de contingente,

- intervenție asupra mediului atunci când acesta oferă modele neadecvate (inclusiv consiliere cu familia),

- modelarea comportamentelor nonagresive;

Instrumente: fișele de monitorizare a comportamentului, casete, povestiri etc., pentru modelarea comportamentului nonagresiv.

2. Modelul ABC cognitiv - comportamentul violent ca și consecință (C) a credințelor disfuncționale

a. Etapa de evaluare

- evaluarea măsurii în care comportamentul este asociat cu anumite credințe iraționale

(ex. toleranță scăzută la frustrare, evaluare globală) sau emoții disfuncționale

- instrumente: scale de credințe iraționale (ABS), scale ale emoțiilor disfuncționale (ex. POMS), fișe de lucru pentru evaluarea emoțiilor și credințelor într-o situație dată

b. obiectivele intervenției

- reducerea comportamentelor agresive prin reducerea credințelor iraționale și emoțiilor disfuncționale asociate acestora.

c. metode și strategii de intervenție

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

- disputarea credințelor iraționale, modelarea credințelor raționale etc.
- aplicarea unor tehnici de management al furiei ;
- instrumente: fișe de automonitorizare a emoțiilor, caiete de exerciții, materiale educative/informative .

3. Modelul psihopatologiei - comportamentul violent ca și expresie/simptom a unei tulburări psihice

a. Evaluare

- evaluarea măsurii în care comportamentul agresiv este asociat prezenței unei categorii nosologice.

Posibile ipoteze: tulburare depresivă, tulburarea comportamentului opozant, ADHD etc.;

Evaluarea este necesară în special atunci când comportamentul agresiv este foarte frecvent sau are intensitate mare.

- instrumente: KID- SCID

b. Obiective

- eliminarea simptomelor respectivei tulburări

4. Modelul comportamentului asertiv - comportamentul violent, ca și comportament agresiv, opus comportamentului asertiv și pasiv

a. Evaluare - poate fi evaluată frecvența relativă a comportamentului agresiv, pasiv și asertiv;

- Instrumente - ghid de interviu, scale de asertivitate.

b. Obiective

- reducerea nivelului comportamentelor agresive și pasive și creșterea nivelului comportamentelor asertive

c. Metode și strategii de intervenție

- training asertiv; educație, jocuri de rol, exerciții pentru creșterea asertivității;
- instrumente: materiale informative legate de asertivitate, instrumente de autoevaluare, fișe de lucru .

5. Modelul deficitelor de relaționare - comportamentul agresiv a și expresie a absenței unor abilități de relaționare eficientă (exemplu, dezvoltarea insuficientă a empatiei)

Obiective posibile - creșterea empatiei

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

Prevenția violenței elevilor

Evaluare	Prevenție primară	Prevenție secundară	Intervenție
Starea de bine	Antrenament al competenței sociale, autocontrolului și comportamentului asertiv	Medierea în perechi	Psihoterapie, inserție socială,
Imagina de sine	Deprinderi sociale, rezolvarea problemelor și competență socială	Consiliere pentru optimizare personală și orientare socio-profesională în vederea reducerii eșecului școlar	Acces imediat la suport în situații de criză
Cognițiile sociale	Promovarea participării active	Mentorat, antrenament asertiv pentru cei care prezintă risc în a fi victime	Ședințe active de follow-up
Abilitatea de a înțelege sentimentele și emoțiile celorlalți precum și propriile emoții	Exerciții de relaxare	Deprinderi de coping	
Atribuire și perspective	Promovarea hobby-urilor	Formarea atitudinilor pozitive față de cei cu posibilități reduse	
Nivelele comportamentului de risc și atitudinea față de școală	Învățare prin cooperare, promovând schimburi între elevii cu diverse grade de dezvoltarea a deprinderilor	Informări asupra violenței școlare, asupra diverselor roluri jucate în victimizarea celorlalți	
Gravitatea problemei	Formarea conștiinței sociale		

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Tranșilvania
din Brașov

Gradul de implementare a abordării centrate pe copil	Oferirea de oportunități pentru elevi în a se impune în viața școlară		
--	---	--	--

Prevenția violenței cadrelor didactice

Evaluare	Prevenție primară	Prevenție secundară	Intervenție
Antrenament al nevoilor, disponibilitate pentru training	Dinamica grupului și deprinderi sociale	Ședințe de consiliere în urma unor crize	Discuții cu agresorii și victimele
Consiliere pentru sănătate	Cunoștințe privind dimensiunea de gen în educație, dezvoltare socială, comportament agresiv		Întâlniri cu părinții elevilor implicați
Problema profitului	Informarea asupra locurilor din școală care prezintă risc, definirea rolurilor staffului, acceptare roluri		Empatizare cu agresorii
Promovarea parteneriatului în predare	Formarea și consilierea profesorilor		Psihoterapie
Starea de bine	Promovarea muncii în echipă și a sănătății mentale la locul de muncă		Ședințe active de follow-up

Pentru consilierii școlari:

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

- identificarea victimelor agresiunilor și încadrarea acestora în programe specifice de consiliere ;
- identificarea agresorilor și dezvoltarea la aceștia a abilităților de autocontrol în stări de furie, irascibilitate, frustrare;
- identificarea elevilor cu nivel intelectual scăzut, cu motivație școlară diminuată, cu dificultăți de concentrare a atenției, de adaptare și relaționare, emotivitate accentuată, traume psihice, probleme sociale, etc. și consilierea individuală sau în grup a acestora ;
- organizarea și coordonarea unor acțiuni de prevenție eficiente;
- colaborarea permanentă cu învățătorii și diriginții și participarea la acțiuni comune cu aceștia;
- desfășurarea unor programe de informare și formare a cadrelor didactice pe problematica principiilor psihopedagogiei moderne;
- participarea activă la ședințele cu părinții;
- implicarea elevilor în activități de voluntariat;
- derularea de activități comune cu specialiști din instituții și ONG-uri ce pot sprijini copiii.

Este necesar ca aceste programe să fie evaluate în vederea stabilirii eficienței lor, evaluarea fiind un indicator esențial pentru continuarea sau extinderea programului, precum și pentru implicarea altor factori. Schimbările se reflectă în atitudini, convingeri, comportamente.

ACTIVITATE DE CONSILIERE

TEMA : AGRESIVITATE ȘI VIOLENȚĂ

Clasa a IV-a

Tipul activității : dezbateri

Scopul: realizarea unei mai strânse colaborări între familie și școală cu scopul de a limita și combate agresivitatea și violența în rândul tinerilor.

Obiective urmarite:

La finalul activității elevii vor fi capabili să:

- înțeleagă și să explice noțiunile de agresivitate și violență;
- să identifice forme ale agresivității și violenței;
- să descopere și să analizeze cauze ale agresivității și violenței;

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

- sa interpreteze roluri identificând situațiile conflictuale și modalități nonagresive de rezolvare a acestora;
- să participe activ și conștient la exercițiile propuse.

Strategii:

- explicația;
- exerciții de comunicare;
- conversația euristică;
- dezbateră ;
- jocul de rol; problematizarea.

Mijloace de prezentare:

- teste
- chestionare

Metode de evaluare:

- fișe de evaluare a activității;
- discuții finale.

Desfașurarea activității

- se anunță în ce constă activitatea propusă, care este scopul acesteia, care sunt principalele obiective și care va fi forma de desfășurare .
- consilierul prezintă câteva situații conflictuale din viața școlară.

Exemplu de situație :

- eleva P. D. a jignit-o pe colega ei D. A. Mama acesteia a venit la școala și a amenințat-o pe P.D. cu bătaia.
- elevul L. E. îmbrânțește copiii și-i lovește sub pretextul că se joacă.
- elevul R. lovește copiii și se bate cu fetele.

Se discută cu elevii aspectele date și se identifică prin dezbateră modalități de combatere și prevenire a comportamentelor agresive și violente.

Se vor trage concluzii cu privire la necesitatea abordării diferențiate a situațiilor conflictuale pentru a preveni și combate violența și agresivitatea.

Premise teoretice

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

MOTTO:

„ Brutalitatea se naște din frică “

(Nicolae Iorga)

Agresivitatea este o formă de conduită orientată cu intenție către obiecte, persoane sau spre sine , cu scopul de a produce prejudicii, răniri, distrugerii și daune.

Violența este o formă de manifestare a agresivității ce presupune utilizarea forței pentru a manifesta superioritatea. Este o conduită agresivă acută cu finalitate distructivă, punitivă sau transformativă.

Forme ale agresivității fizice:

- Privire dură, fixă, amenințătoare;
- Amenințare indirectă sau directă;
- Lovitul cu piciorul;
- Aruncarea cu obiecte;
- Impingerea cu umărul pentru dezechilibrare;
- Ciupit , zgâriat, tras de păr;
- Bătaie.

Forme ale agresivității verbale:

- Batjocura ;
- Jignirea;
- Cuvinte grosolane;
- Ironia;
- Bârfa, intriga, calomnia, ponegrirea;
- Intinderea de capcane;
- Refuzul contactului social, al ajutorului , al discuțiilor.

Teorii ale agresivității:

Agresivitatea:

- ✓ se învață, provoacă violență și e distrugătoare;
- ✓ este un răspuns la frustrare;

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

✓ este înăscută.

Forme ale violenței:

- fizică;
- psihică;
- agresivă;
- instrumentală ;
- instituțională.

Surse ale agresivității:

- surse care țin de individ:

- frustrarea;
- durerea fizică și morală;
- alcoolul și drogurile;
- atacul;
- aglomerația, căldura, stresul, etc.

- surse care țin de familie:

- bătaia;
- modele comportamentale;
- probleme socio-economice;
- divorț, separare.

- surse care țin de mass-media:

- programe TV;
- publicații, presa.

Prevenirea și combaterea violenței

A ști să-ți stăpânești agresivitatea este una din cele mai dificile lecții din procesul de maturizare, pe care mulți adulți n-o învață niciodată.

Scara mâniei

1. comportament plăcut;
2. caută o soluție;

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOȘDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

3. îndreaptă mânia asupra sursei;
4. menține plângerea inițială;
5. gândire logică constructivă;
6. comportament neplăcut, zgomotos;
7. înjurii;
8. deplasare, plângeri spre alte surse;
9. exprimarea unei plângeri fără legătură cu cauza mâniei;
10. aruncă obiecte;
11. distruge obiecte;
12. violență verbală;
13. comportament emoțional distructiv;
14. violență fizică;
15. comportamentul pasiv-agresiv;

Adolescentul trebuie lăsat să-și exprime verbal mânia, impunând limite pentru a nu se comporta nepotrivit.

Pentru a putea preveni și combate agresivitatea este necesar:

- păstrarea calmului și autocontrolului;
- gândirea pozitivă;
- menținerea deschisă a căilor de comunicare;
- foarte multă flexibilitate și perseverență;
- evitarea jignirilor, umilirilor, durității excesive și nemotivate;
- oferirea dragostei necondiționate;
- împlinirea nevoilor afective ale adolescenților;
- acordarea atenției depline pentru ca adolescentul să se simtă iubit, respectat, valoros;
- canalizarea resurselor spre activități sportive, de relaxare, activități plăcute, discuții cu o persoană mai matură;
- învățarea unor tehnici de respirație, de calmare și control;
- rezolvarea problemelor familiale;
- controlul mai strict al lecturilor, a programelor TV urmărite etc;

SĂ NU UITĂM CĂ: „BLÂNDEȚEA ESTE LEACUL CRUZIMII” (CICERO)

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

V. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Studiul realizat privind percepția violenței în rândul elevilor, la nivelul grupului investigat, a permis identificarea intensității cu care aceasta se manifestă, precum și identificarea cauzelor pe care elevii le atribuie în explicarea respectivelor comportamente. De asemenea, diferențele identificate între fete și băieți, respectiv martori și victime, permit elaborarea unor recomandări la nivelul claselor, ce trebuie avute în vedere atât de către profesori, în primul rând, cât și de către directori și consilierii școlari.

Pe baza informațiilor sugerate de prezentul studiu se poate elabora un program de intervenție la nivelul grupului școlar investigat, care să aibă în vedere diminuarea intensității cu care se manifestă comportamentele violente; de asemenea, se poate stabili, pe baza datelor statistice obținute, dacă aceste cauze identificate acționează izolat sau se grupează în structuri cauzale (de exemplu cauze raportate la statut, imagine de sine).

Limitele acestui demers se referă la mărimea eșantionului de subiecți, dar și la faptul că nu au fost antrenați toți actorii educaționali implicați.

Cu toate acestea, scopul principal al studiului a fost realizat și anume, să ofere o imagine de ansamblu asupra percepției pe care o au elevii asupra prezenței, intensității și cauzalității acestui fenomen în viața școlii.

Relația profesor-elev, consilier- elev, școală- familie este deosebit de importantă în procesul educativ, iar reducerea disensiunilor dintre aceștia reprezintă un deziderat major pentru învățământul actual.

Idea conceperii procesului instructiv-educativ dintr-o altă perspectivă este o metodă menționată în termeni prea generali, dar poate fi totodată o încercare, un semnal de alarmă pentru o revitalizare a demersurilor didactice, cu accent mai mare pe aspectul formativ. Eliminarea favoritismelor față de unii elevi (la profesori) și notarea elevilor în funcție de nivelul cunoștințelor și nu după frecvența abaterilor disciplinare (la elevi) pot fi un punct de plecare în reevaluarea relației profesor-elev, centrarea pe nevoile acestuia din urmă și respectarea particularităților lui individuale. Un aspect este cel referitor la „instalarea de camere video pe coridoare”, ceea ce ar avea ca și consecință o monitorizare mai strictă a abaterilor disciplinare, dar și o securizare mai

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1918

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

mare a elevilor în spațiul școlar. Desigur, această metodă nu exclude însă importanța profesorilor de serviciu.

Deși psihopedagogii susțin ca o metodă de terapie ocupațională aplicată elevilor ascultarea muzicii în pauză, aceasta se practică din păcate încă în puține școli, neluându-se în seamă rolul ei psihologic. Totuși, se află printre metodele enumerate de cadrele didactice, existând astfel posibilitatea extinderii ei.

Din studiu realizat și din experiența mea didactică de peste 35 de ani am dedus faptul că apariția diferitelor forme de violență în mediul școlar pare aproape o fatalitate și a devenit un lucru obișnuit cu care actorii implicați (profesori și elevi) coexistă fără măcar să se mai sesizeze asupra pericolului, fie faptul că, unii profesorii, nu sunt capabili să aprecieze în mod obiectiv violența în școală și modificările ei temporale. Poate fi vorba în acest din urmă caz și de o dorință de protejare atât a imaginii școlii cât și a imaginii de sine atunci când trebuie să recunoască existența unor probleme care afectează buna desfășurare a orelor de curs precum și relațiile profesor-elevi. Este adevărat însă și faptul că semnalele de alarmă sunt trase doar atunci când se înregistrează cazuri grave de violență fizică, ori diferite forme de delincvență juvenilă, fumat, consum de alcool, etc. și nimeni nu atrage atenția asupra a ceea ce englezii au numit „bullying” iar francezii „les incivilités” și care sunt violențe de atitudine (injurii, jigniri, umiliri, atitudini de respingere, atitudini ostile) care parazitează și afectează climatul școlar și ale căror efecte nu pot fi trecute cu vederea.. Așadar, chiar dacă nu există motive care să ne conducă la ideea unei escaladări generale a violenței în școli, nu putem nici să ignorăm problema. Dacă vrem ca violența să dispară din școli trebuie să fim activi în deciziile noastre și să analizăm originile problemei.

În acest sens, aș recomanda:

- Consilierea elevilor în vederea dezvoltării abilităților de autocontrol în situații tensionate și de relaționare pozitivă (managementul stresului și al conflictelor);
- Stimularea implicării elevilor în acele activități extrașcolare care pot favoriza manifestarea unor comportamente dezirabile;
- Valorizarea la nivelul școlilor a elevilor și cadrelor didactice care participă regulat la activități instructiv-recreative în timpul liber, cu scopul promovării unor modele de bună practică;

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1991
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1991
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1991

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

- Cuprinderea în planul de activități al școlilor (în special al celor din mediul rural , unde nu există cluburi sportive, cercuri artistice etc) a unor acțiuni care pot să ofere elevilor alternative formative de petrecere a timpului liber;
- Elaborarea unei strategii aplicabile de prevenire și intervenție privind violența în școală, pliată pe nevoile școlii;
- Derularea unor activități de prevenire și combatere în parteneriat cu instituții ce au atribuții în acest sens (Inspectoratul de Poliție , Jandarmerie);
- Motivarea cadrelor didactice pentru a se implica în organizarea activităților extrașcolare benefice dezvoltării psihice și fizice a elevilor;
- Consilierea părinților în vederea monitorizării și organizării eficiente a timpului liber al copiilor.

Informarea cu privire la aspectele reliefate prin această investigație și, respectiv, asimilarea la nivelul școlii a acestor recomandări, asigură cadrul optim privind promovarea unor strategii proactive și nu reactive.

Trebuie avut în vedere faptul că, înainte de a dezvolta modele de intervenție, mai accesibile și mai eficiente, trebuie să ne focalizăm asupra prevenției. Activitatea de prevenire și profilaxie a comportamentului deviant presupune o bună cunoaștere a cauzelor și a condițiilor care generează tulburări comportamentale, precum și eliminarea lor.

Așadar, activitatea de combatere și prevenire a devianțelor comportamentale este o sarcină complexă care presupune mult tact, răbdare, consecvență, atât din partea cadrului didactic cât și a consilierului. Acesta este astfel, un gen de artist care lucrează cu posibilitățile omului, iar consilierea „ *o căutare în comun a sensului vieții omului, cu dezvoltarea dragostei ca element esențial* ”. (R.W. Strowing).

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Tranșilvania
din Brașov

REFLECȚII

asupra modului în care modulele parcurse(pe discipline) au contribuit direct, indirect și explicit sau doar implicit în realizarea temei de disertație

Consider că toate modulele și disciplinele studiate în acest masterat au contribuit la realizarea lucrării de disertație, dar și la formarea mea ca dascăl al secolului XXI, dascăl modern, european înzestrat cu tehnici și metode adecvate cerințelor societății actuale.

O contribuție implicit indirectă au avut modulele :

1. **Psihologia dezvoltării** prin intermediul căruia mi-am format competențelor necesare în cunoașterea particularităților de vârstă și a celor individuale, în cunoașterea mecanismelor care facilitează învățarea, în general și în domeniul educației timpurii și a școlarității mici, în special.

Obiective specifice:

1. explicarea principalelor teorii ale dezvoltării umane;
2. analizarea aspectelor de continuitate și discontinuitate în dezvoltare;
3. analizarea comparativă a principalelor teorii care au contribuit la înțelegerea dezvoltării umane, analizarea de situații și cazuri reale și explicarea acestora din perspectiva anumitor teorii;
5. exemplificarea modului în care o anumită teorie poate contribui la înțelegerea dezvoltării cognitive, afective, și socio-afective a individului;
6. proiectarea strategiei educaționale și de consiliere pentru stimularea dezvoltării umane;

2. **Educație și comunitate** prin intermediul căruia mi-am format competentelor de intervenție activă în viața comunității, atât ca profesionist cât și ca cetățean.

Obiective specifice:

1. fundamentarea formării prin masterat a personalului destinat educatiei timpurii pe component relației școala- comunitate;
2. dezvoltarea unei structuri functionale și flexibile de concepte fundamentale;

O contribuție implicit directă au avut modulele :

1. **Metodologia procesului educative** prin intermediul căruia mi-am format competențe vizând cunoașterea și aplicarea metodelor de cercetare psihopedagogică, în contextul elaborării și

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

implementării proiectelor de cercetare-acțiune în educație, în general și în domeniul educației timpurii și a școlarității mici, în special.

Obiective specifice:

1. să identifice problemele a căror rezolvare implică investigația științifică;
2. să elaboreze un proiect de cercetare și un plan de management al proiectului;
3. să selecteze și să aplice metodele de cercetare adaptate temei și obiectivelor cercetării;
4. să construiască instrumente valide, corespunzătoare metodelor de cercetare cantitativa și calitativă;
5. să utilizeze în manieră adecvată proceduri de prelucrare și analiză statistică a datelor
6. să elaboreze un raport de cercetare cu respectarea cerințelor metodologice și a cerințelor privind redactarea textelor științifice;
7. să propună proiecte de intervenție/dezvoltare educațională pe baza rezultatelor cercetării

2. Managementul relațiilor interpersonal în copilărie și. Modele psihopedagogice de comunicare prin intermediul cărora mi-am format competente de comunicare implicate în educația timpurie și școlaritatea mică și de gestionare eficientă a relațiilor interpersonale în copilărie.

Obiective specifice:

1. să analizeze comunicarea din perspectiva diverselor modele, cu referire la situații de comunicare concrete din mediul educațional;
2. să cunoască și să aplice cerințele specifice ale comunicării de grup;
3. să utilizeze resursele comunicării verbale și nonverbale în contexte educaționale specifice;
4. să cunoască și să aplice în contexte educaționale specifice factorii și condițiile comunicării eficiente;
5. să identifice și să reducă obstacolele în comunicare;
6. să cunoască și să aplice tehnicile de studiere a relațiilor interpersonale din grupurile de copii/elevi;
7. să analizeze specificul relațiilor interpersonale în mica copilărie, în contextul relațiilor cu părinții, cu colegii și prietenii, în mediul educațional;
8. să identifice și să aplice soluții de optimizare a relațiilor interpersonale pe diverse

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

Paliere

Modulul Metodologia cercetării în educație , cu implicare indirect și implicit mi-a fost suportul pentru realizarea lucrării de disertație cu titlul: ***Intervenția psiho-pedagogică în cazul violenței școlare la ciclul primar.***

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, E.,(2002) *Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți*, Ed.Aramis, București
2. BĂBAN, A.,(coord.),(2001) *Consiliere psihopedagogică, Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Editura Universității, Cluj-Napoca
3. BOLOGA-LIA, I., (2005)*Violența școlară. Factori de risc în adolescență*
4. BOLOȘ, Daniela, SĂLĂGEAN, Daniela, (2005) *Ghid de educație civică și antiinfracțională*, Colecția Magister 8, Editura Eurodidact, Ediția a III a, revizuită și completată, Cluj-Napoca
5. CHELCEA, S., Ivan, L., Jderu, G., (2006) *Psihosociologie. Teorie și aplicații*, Ed. Economică,
6. DAVID, Eugen., *Devianța școlară*, suport de curs
7. DAVID, Eugen., (2004) *Sociologie*, Editura Psihimedia, Sibiu
8. DOROT, R., Parot, F. (coord.), (2007) *Dicționar de psihologie*, Ed. Humanitas, București
9. DUMITRU,I. AL., (2008) *Consiliere psihopedagogică*, Editura Polirom, Iași
10. ENĂCHESCU, Constantin, (2007) *Tratat de teoria cercetării științifice*, Editura Polirom
11. FERREOL, G., (2003) *Violența. Aspecte psihosociale*, Ed. Polirom, Iași
12. GOLU, Florinda, (2009) *Pregătirea psihopedagogică a copilului pentru școală*, Editura Polirom, Iași
13. GOLU, P., (1974) *Psihologia socială*, Editura Didactică și Pedagogică, București
14. HUDITEANU, Alexandru, (2001) *Devianța comportamentală la elevi*, Editura Psihimedia, Sibiu
15. ILUȚ, Petru, (2004) *Valori, atitudini și comportamente sociale- Teme actuale de psihosologie*, Editura Polirom, Iași
16. ILUȚ, Petru, (2009) *Psihologie socială și sociopsihologie*, Editura Polirom, Iași
17. IUCU, Romiță, (2006) *Managementul clasei de elevi*, Editura Polirom
18. JIGĂU, M., Liiceanu, A. , Preoteasă, L., ***(2006) *Violența în școală*, Ed. Alpha, București
19. KRUEGER, A., Richard, CASEY, Anne, Mary, traducere Cristina Popa, (2005) *Metoda focus grup, Ghid practic pentru cercetare aplicată*, Editura Polirom, Iași

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

20. LEMENI, G., Miclea, M. (coord.), (2004) *Consiliere și Orientare – Ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR
21. LEMENI, G., Porumb, M. (coord.), (2004) *Activități pentru clasele V-VIII. Consiliere și Orientare – Ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR
22. MITROFAN, N., (2003) *Agresivitatea*, în Manual de psihologie socială (coord. A. Neculau), Ed. Polirom, Iași
23. NEAMȚU, Cristina, (2003) *Devianța școlară*, Iași, Editura Polirom
24. PÂNIȘOARĂ, Ioan, Ovidiu, (2009) *Profesorul de succes-59 de principii de pedagogie practică*, Editura Polirom
25. POTOLEA, Dan, NEACȘU, Ioan, IUCU, Romiță, PÂNIȘOARĂ, Ioan, Ovidiu, (2008) *Pregătirea psihopedagogică. Manual pentru definitivat și gradul didactic II*, Editura Collegium, Polirom
26. ROȘAN, A., (2006) *Violența juvenilă școlară*, Presa Universitară Clujeană
27. SĂLĂVĂSTRU, Dorina, (2003) *Violența în mediul școlar în Violența. Aspecte sociale*, volum coordonat de Gilles Ferreol, Adrian Neculau, Editura Polirom
28. STAN, Emil, (1999) *Profesorul între autoritate și putere*, Editura Teora, București
29. TRUȚĂ, E., Mardar, S., (2005) *Relația profesor-elevi: blocaje și deblocaje*, Ed. Aramis, București
30. TURLIUC, M.N., (2007) *Psihosociologia comportamentului deviant*, Ed. Institutul European, Iași
31. VERZA, Emil; Verza, Florin Emil, (2000) *Psihologia vârstelor*, Editura Pro Humanitate, București
32. YIN, K. Robert, (2005) *Studiu de caz*, Editura Polirom
33. *** ISE-UNICEF, (2004) *Perspective asupra dimensiunii de gen în educație*, București
34. *** Conferința Națională a Elevilor, Călimănești, 24-24 martie 2006
35. *** Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar- MEdC-2005
36. *** Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, *Violența în școală*, București, 2005, pag. 78)

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

ANEXE

ANEXA 1

CHESTIONAR

Acest chestionar vizează evaluarea unor dimensiuni ale **relațiilor din mediul școlar**.

1. Comportamentele ce urmează au fost întâlnite în mediul școlar. Apreciați-le, în funcție de **prezența reală** în grupul vostru școlar, notând cu *x* varianta aleasă:

Comportament Grad de prezență	Foarte des	Des	Câteodată	Rar	Foarte rar
<i>Evaluare neobiectivă</i>					
<i>Indiferență/ignorare</i>					
<i>Atitudini de intimidare/ amenințare</i>					
<i>Limbaj inadecvat (injurii, jigniri, cuvinte obscene)</i>					
<i>Atitudini ironice/sarcastice</i>					

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1918

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUUniversitatea
Transilvania
de Brașov

ANEXA 2.

2. Aspectele ce urmează au fost identificate drept **cauze** ale comportamentului inadecvat/violent în mediul școlar. Apreciați-le, în funcție de **gradul în care explică** acest comportament, notând cu **x** varianta aleasă:

Cauze	Grad în care explică	Foarte des	Des	Câteodată	Rar	Foarte rar
<i>Provocări ale alevilor</i>						
<i>Deficiențe de comunicare</i>						
<i>Lipsa competențelor de management a clasei</i>						
<i>Nivel scăzut de motivație (recunoaștere socială, remunerare)</i>						
<i>Capacitatea redusă de a găsi alte forme de manifestare a autorității</i>						
<i>Convingerea că autoritatea se obține prin violență</i>						
<i>Stresul și oboseala unui program încărcat</i>						
<i>Experiența didactică insuficientă</i>						
<i>Lipsa vocației pentru această profesie</i>						
<i>Lipsa continuității în activitate la aceeași clasă</i>						
<i>Neacceptarea de către colectivul școlii</i>						
<i>Competența științifică redusă</i>						

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
AradIstituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

3. Referitor la experiența dumneavoastră de elev, gândiți-vă la măsura în care ați fost **martor** sau **victimă** a unor comportamente inadecvate/ violente ale profesorilor sau colegilor în relația cu elevii/ voi. Încercuiți varianta care credeți că vi se potrivește cel mai bine:

Martor/ victimă

4. Sexul: M/ F

Vă mulțumim!

ANEXA 3.

Interviu cadre didactice:

1. Cum apreciați riscul producerii fenomenelor de violență școlară?
2. Care considerați că sunt factorii ce favorizează apariția fenomenului de violență școlară în rândul elevilor dumneavoastră?
3. Ce atitudine adoptați atunci când observați un fenomen de această natură?
4. După părerea dumneavoastră care sunt circumstanțele producerii fenomenelor violente în rândul elevilor?
5. În cazul producerii unor evenimente ieșite din tipar, apelați la ajutorul poliției sau a forțelor de ordine?

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

ANEXA 4.

FIȘĂ DE MONITORIZARE A COMPORTAMENTULUI

NUMELE ELEVULUI :

CLASA :

Comportament	Data / ora	Contextul (locul)	Persoane implicate / prezente	Antecedente	Consecințe pe termen scurt (imEDIATE)	Consecințe pe termen lung

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

ANEXA 5.

Ghid de interviu pentru părinți

Acest interviu este utilizat în cadrul întâlnirilor inițiale cu părinții, după ce copiii au fost îndrumați deja pentru consiliere de către învățătoare / dirigintă / profesori.

În funcție de specificul fiecărei situații, unele întrebări pot fi excluse sau altele adăugate.

1. V-a împărtășit învățătoarea / diriginta / profesorul aspectele care o / îl preocupă legate de comportamentul copilului dvs. ? Sunteți de acord cu cele spuse de ea / el ?
2. Cum ați aprecia colaborarea dvs. cu școala ?
3. În ce mod considerați că aș putea să vă fiu de folos ?
4. Au existat schimbări recente în viața copilului ?
5. Care este structura familiei dvs.? Pe cine se poate baza copilul atunci când are nevoie de ajutor / are o problemă ?
6. Cine are grijă de copil în timpul săptămânii / în week-end ?
7. Care considerați că sunt punctele tari în cadrul familiei ?
8. Care considerați că sunt punctele tari (calitățile de bază) ale copilului ?
9. Ați observat acasă (în mediul familial) existența unor probleme de comportament ale copilului ? (Puneți întrebări legate de nivelul activității copilului, capacitatea de a urma indicațiile primite, abilitatea de a coopera, relaționarea cu frații și rudele)
10. Ați observat când par problemele să apară cel mai des (în ce contexte) ?
11. Ați observat când par problemele să apară cel mai rar sau să nu apară deloc (în ce contexte) ?
12. Care sunt lucrurile care par să funcționeze cel mai bine în scopul liniștirii copilului ? Ce anume îl face să se calmeze ?

Parteneri:

UNIVERSITATEA ALBA IULIA
1919
UNIVERSITATEA ALBA IULIA
11 DECEMBRIE 1919
DIN ALBA IULIA

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

ANEXA 6.

Ghid de interviu pentru profesori / învățători

În funcție de specificul fiecărei situații, unele întrebări pot fi excluse sau altele adăugate.

1. Care sunt aspectele observate în comportamentul copilului pe care le considerați problematice ?
2. Au apărut schimbări recente în mediul școlar al copilului ?
3. În ce măsură apelează copilul la dvs. / la alți profesori atunci când are nevoie de ajutor / are o problemă ?
4. Care considerați că sunt punctele tari în cadrul clasei ?
5. Care considerați că sunt punctele tari (calitățile de bază) ale copilului ?
6. În ce măsură se implică acesta în activitatea școlară (execută sarcinile, participă, colaborează cu profesorul) ? Dar în activități extrașcolare ?
7. Cum apreciați abilitatea copilului de a colabora, relaționa cu colegii de clasă ?
8. Ați observat când par problemele să apară cel mai des (în ce contexte) ?
9. Ați observat când par problemele să apară cel mai rar sau să nu apară deloc (în ce contexte) ?
10. Care sunt lucrurile care par să funcționeze cel mai bine în scopul liniștirii copilului (ce anume îl face să se calmeze) ? Care sunt principalii factori motivatori pentru copil ?

Parteneri:

UNIVERSITATEA
ALBA IULIA
1918

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

ANEXA 7.

REDUCEREA VIOLENȚEI ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Plan de activitate

Nivel de vârstă: clasa a IV -a

Scop: reducerea manifestărilor violente în mediul școlar

Obiective:

- Identificarea unor forme diferite de violență în mediul școlar
- Abordarea și rezolvarea unor situații-problemă asumându-și diferite roluri
- Dezvoltarea abilităților de comunicare interpersonală și rezolvare a unor conflicte
- Identificarea unor strategii de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar

Durata: 50-60 min

Desfășurare-metode/ strategii:

- *Spargerea gheții, identificarea problemei:*

Cereți elevilor să răspundă în scris prin “da” sau “nu” la întrebările pe care le veți citi dvs. Citiți rar lista de mai jos:

- Ți s-a întâmplat să fii poreclit sau jignit de colegii de școală/ clasă?
- Ai asistat vreodată la îmbrânciri sau bătăi între colegii de școală/ clasă?
- S-a întâmplat să fii amenințat de colegii de clasă/ școală sau ai amenințat chiar tu pe alții?
- Ai pălmuit, ciupit sau lovit intenționat pe cineva din liceu?
- Ai refuzat vreodată să realizezi sarcinile impuse de profesori?
- Ai fost vreodată deposedat de obiectele personale?
- Colegi din clasa ta au deteriorat/ stricat bunuri din dotarea școlii?
- S-a întâmplat ca profesorii să strige la tine sau la colegii tăi sau să vă amenințe în vreun fel?

Cei care au răspuns măcar odată DA la aceste întrebări să se ridice în picioare.

Probabil numărul elevilor care s-au ridicat în picioare va fi mare, motiv pentru a introduce în discuție tema propusă: VIOLENȚA ÎN MEDIUL ȘCOLAR.

- *Activitatea propriu-zisă:*

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

Clasa se împarte pe grupe a câte 4-5 elevi. Fiecare grupă va primi un bilețel pe care este scrisă o situație-problemă (acte violente care au loc în mediul școlar) - vezi *Anexa1* sau se pot alege alte cazuri. Sarcina lor este de a rezolva situația respectivă, fiecare elev din grup asumându-și un anumit rol (ex: părinte, diriginta, directorul școlii, coleg). Fiecare elev, în funcție de rolul primit/ asumat în grup va trebui să își spună părerea, susținând-o cu argumente, astfel încât să ajute la rezolvarea situației respective și la adoptarea unor măsuri de soluționare și prevenire a unor posibile incidente de genul celui analizat de întregul grup. În final, fiecare grup își va alege un reprezentant care să prezinte cazul și soluțiile adoptate pentru rezolvarea situației, precum și strategiile de prevenire propuse. Concluziile fiecărui grup pot fi înscrise într-o fișă de lucru- vezi *Anexa2*.

- Evaluarea

Se realizează prin observarea comportamentului elevilor, prin analiza răspunsurilor și argumentelor acestora în abordarea situațiilor-problemă.

ANEXA 1

Exemple de situații-problemă:

Trei elevi, clasa a IV-a, înaintea orei de desen intră în sala de clasă și “ se joacă” lovind cu picioarele în dulapul din clasă. Dulapul se sparge și toate planșele cu desene și alte obiecte, materiale didactice depozitate aici se risipesc pe jos fiind călcate în picioare și deteriorate de cei trei elevi.

Elevă, clasa a IV-a, șefa clasei, în fiecare pauză își trimite colegile să îi cumpere mâncare, suc de la magazinul din apropierea școlii, uneori chiar cerându-le să plătească ele cumpărăturile. Colegele fac ce li se cere, neavând curajul de a nu-i respecta dorințele, nici de a spune profesoarei despre această situație deoarece sunt amenințate în permanență (că vor fi urmărite și bătute de prietenii ei după ore).

Elevii din clasa a IV-a se întâlnesc pentru a discuta despre organizarea CARNAVALULUI PRIMĂVERII. Deoarece nu ajung la înțelegere privind locul de desfășurare a carnavalului , încep să se certe, să se înjure, unul dintre băieți lovind-o chiar pe una din colegele prezente. Pentru a se răzbuna, fata o îmbrânțește pe prietena agresorului, trântind-o la pământ.

ANEXA 2

Grupa nr. _____

Membrii grupului (nume și prenume și rolul adoptat in grup):

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Soluție

- măsuri adoptate de grup pentru rezolvarea respectivei situații-problemă :
- strategii de prevenție

ANEXA 8.

Plan de activitate: „Violență, agresivitate sau asertivitate ? ”

CLASA: a IV-a

MODUL: COMUNICAREA ȘI ABILITĂȚILE SOCIALE

TEMA: Forme de comunicare eficientă. ASERTIVITATEA

DURATA: 1-2 ore

COMPETENȚĂ GENERALĂ: Integrarea abilităților de interrelaționare , în vedere dezvoltării personale

COMPETENȚA SPECIFICĂ: Exersarea comunicării eficiente , asertive

COMPETENȚE DERIVATE :

- Conștientizarea unor modalități de comunicare (pasivă, asertivă , agresivă) și a consecințelor acestora;

- Stabilirea diferențelor dintre atitudinea pasivă, agresivitate (directă sau indirectă) și asertivitate.

RESURSE: fișa de lucru pentru profesor- *situația problemă*, manuale sau pliante pe tema prezentată.

SUGESTII METODOLOGICE :

- Evaluarea unei situații problematice;
- Conversația de grup (dezbateri, argumentări);
- Jocul de rol (facultativ).

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECŢIEI SOCIALE ŞI
PERSOANELOR VÂRSTNICE
ANŞOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAŢIEI
NAŢIONALE

OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Braşov

DESFAŞURARE ACTIVITĂŢII

Prezentarea situaţiei – problemă:

Un elev în clasa a IV-a, Mihai, a încheiat cu succes o zi de şcoală, iar acum merge în parc să îşi întâlnească prietenii. Din banii de buzunar îşi cumpără un pachet de napolitane şi un suc. Ajuns în parc, se aşează alături de prietenii săi şi îşi deschide pachetul. Imediat unul din prieteni apare din spate şi se serveşte fără să fie poftit: „Hmm... Sunt super!!! Mai vreau”. Dar înainte ca elevul nostru să poate răspunde, apare un alt prieten: „Vreau şi eu... Vreau si suc !” şi se serveşte. Al treilea la fel, ia fără să mai ceară. Astfel, pachetul se goleşte, Mihai nici nu a apucat să guste şi el, dar îşi spune că situaţia nu poate continua așa...

Ce credeţi voi că simte/ gândeşte/ face Mihai ?

a). Patru elevi *interpretează (joc de rol)* diferitele **atitudini posibile ale lui Mihai**, în această situaţie:

Elevul 1: se scuză, stânjenit, faţă de prietenii săi că nu a apucat să îi servească ... şi le lasă tot pachetul cu napolitane şi sucul;

Elevul 2: se enervează vizibil, strigă la prietenii săi să îl lase în pace, aruncă pachetul pe jos, înjurând, lovind pachetul cu piciorul, etc.

Elevul 3: fără să spună nimic le lasă prietenilor sucul şi napolitanele, apoi îi ignoră astfel încât ei să simtă că s-a supărat foarte tare;

Elevul 4: se ridică în faţa prietenilor săi, îşi exprimă sincer şi deschis nemulţumirea faţă de comportamentul lor- „Hei...sunteţi prietenii mei, dar să ştiţi că mă simt jignit de atitudinea voastră ! La mine chiar nu vă gândiţi ?...” El le explică că după o zi grea de şcoală simte nevoia unei mici recompense – de aceea a cumpărat dulciurile, pe care le împarte bucuros cu ei, dar în măsura în care se satură şi el.

b). Împreună cu grupul *se discută* în ce constau **cele patru modalităţi de răspuns:**

PASIV - acţionând ca „victime”, crezând că ceilalţi iau întotdeauna ce e mai bun, simţindu-se nemulţumiţi şi făcându-i pe ceilalţi să se simtă vinovaţi

DIRECT AGRESIV - uitând să respecte dorinţele şi sentimentele celorlalţi, acţionând cu ostilitate, atacând pentru a-şi ascunde nesiguranţa emoţională, făcându-i pe ceilalţi să se simtă supăraţi şi chiar să contraatace

Parteneri:

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
ANFOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
din Brașov

INDIRECT AGRESIV - un fel de „atac al șarpelui”, fără „zgomot”, când nu îți exprimi direct frustrarea, nemulțumirea, etc., dar îi „îngheți” pe prietenii tăi cu atitudinea ta ostilă, făcându-i să se simtă la rândul lor frustrați, necunoscând cauza atitudinii tale, nervoși

ASERTIV - îți exprimi direct sentimentele, fiind atent și la sentimentele celor din jur și încercând să găsești soluții prin care să-i mulțumești și pe ceilalți dar și pe tine; astfel te vei simți confortabil și vei avea o imagine de sine pozitivă, iar prietenii tăi îți vor aprecia sinceritatea și corectitudinea

c). Lecția se poate încheia cu **discuții pe marginea unor întrebări** de tipul:

Credeți că e dificil să fii asertiv/ferm, în special cu prietenii?

E riscant sau nu să îți exprimi sentimentele negative? De ce da? De ce nu?

Ne manifestăm violent?

Dați exemple din viața personală în care atitudinea fermă / asertivă s-a dovedit eficientă.

SUGESTIE pentru coordonatorul activității:

Accentuați ideea consecințelor emoționale negative și disfuncționale, pe care le au atitudinile agresive (directe sau indirecte) și cele pasive (mai ales sentimentele de inferioritate), contrastând puternic cu beneficiile unei atitudini asertive.

EVALUARE:

-Observația, răspunsurile și prestațiile elevilor, eventual autoevaluarea - printr- un **chestionar de asertivitate** aplicat elevilor în colaborare cu consilierul psihopedagogic.

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

Universitatea
Transilvania
de Brașov

Declarație de autenticitate

Subsemnata Faur (Comșa) Călina

absolvent/ă al/a programului de masterat în P.E.T.SM. la Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, promoția 2014, autor/autoare al/a prezentei disertații, declar pe propria răspundere următoarele:

- a) disertația a fost elaborată personal și îmi aparține în întregime;
- b) nu am folosit alte surse decât cele menționate în bibliografie sau în textul disertației;
- c) nu am preluat texte, date sau elemente de grafică din alte lucrări sau din alte surse fără a fi citate și fără a fi precizată sursa preluării, inclusiv în cazul în care sursa o reprezintă alte lucrări ale subsemnatului (subsemnatei);
- d) lucrarea nu a mai fost folosită, în forma actuală, în alte contexte de examen sau de concurs.

Semnătura Calina Comșa

Data 16.06.2014

Parteneri:

Universitatea „Aurel Vlaicu”
Arad

Istituto di Scienze Psicologiche
dell'Educazione e della Formazione